

S'Esclop

Quadern cultural 41

II època, any VII

3,25 □

Manel Alonso i Català, Sebastià Alzamora, Berna Blanch, Joan Cabalgante, Vicenç Calonge, Joan Miquel Chacón, Bruno Cortot, Antoni Joan Fuster, Josep A. Grimalt, Maria Rosa Llabrés, Miquel Àngel Lladó, Miquel López Crespí, Lluís Maicas, Joan Francesc March, Jaume Mesquida, Jaume Pomar, Jaume C. Pons, Bartomeu Ribes Guasch, Pere Rosselló Bover, Emili Sánchez-Rubio, Àngel Terron, Xulio Ricardo Trigo, Maties Tugores, Pau Vadell i Vallbona, Antoni Vidal Ferrando. Il·lustracions: Toni Barceló, Crespí i Alemany, Joan, Iñaki Macià, Marina Luz Pozzebon, Damià Ramis Caubet, Joana Maria Sansó Mascaró i Pau Vadell.

Setembre, mes d'excursions, Torrent de Pareis, fotografia d'Iñaki Macià (2008)

S'Esclop

Editor: S'Esclop
Associació cultural

Director:
Joan Fullana

Consell de Redacció:
Rainelda Palerm
Josep Pizà i Vidal
Gaspar Servera
Josep Manuel Servera
Magdalena Vidal

Administració:
S'Esclop
Apartat de correus 5222
07011 Palma (Mallorca)
Telèfons:
971 - 439209
971 - 693933
Fax: 971 - 734012
sescllop@hotmail.com
sescllopquadern@hotmail.com

Publicitat:
639 - 954223

Coberta:
Toni Barceló

Disseny:
Joan Fullana &
Gaspar Servera

Tractament d'imatges:
Iñaki Macià

Impressió:
Loracar SL

Dipòsit legal:
PM - 2551-2003
ISSN 1697-7300

Setembre - Octubre 2008

Index

MANEL	ALONSO I CATALÀ	9
SEBASTIÀ	ALZAMORA	38 - 43
BERNA	BLANCH	12
JOAN	CABALGANTE GUASP	6
VICENÇ	CALONGE	18
JOAN MIQUEL	CHACÓN I NICOLAU	35
BRUNO	CORTOT	21
ANTONI JOAN	FUSTER FERRAGUT	20
JOSEP A.	GRIMALT	27
MARIA ROSA	LLABRÉS RIPOLL	36 i 37
MIQUEL ÀNGEL	LLADÓ RIBAS	28 i 29
MIQUEL	LÓPEZ CRESPI	33
LLUÍS	MAICAS	10 i 11
JOAN FRANCESC	MARCH	22
JAUME	MESQUIDA	29
JAUME	POMAR	5
JAUME C.	PONS ALORDA	19, 30 i 31
BARTOMEU	RIBES GUASCH	13
PERE	ROSSELLÓ BOVER	32
EMILI	SÁNCHEZ-RUBIO	19
ÀNGEL	TERRON	4
XULIO RICARDO	TRIGO	17
MATIES	TUGORES I GARAU	21
PAU	VADELL I VALLBONA	14 - 16
ANTONI	VIDAL FERRANDO	24 - 26

Il·lustracions

TONI	BARCELÓ	1 - 44 i 23
	CRESPI I ALEMANY	43
	JOAN	4, 5, 20, 24, 35 i 37
IÑAKI	MACIÀ	2
MARINA LUZ	POZZEBON	12 i 26
DAMIÀ	RAMIS CAUBET	29
JOANA MARIA	SANSÓ MASCARÓ	18 i 19
PAU	VADELL I VALLBONA	15 i 16

S'Esclop, Quadern cultural no retribueix cap de les col·laboracions; la redacció no torna els originals no sol·licitats ni sostindrà correspondència sobre els mateixos; la revista no comparteix necessàriament les opinions signades dels seus col·laboradors.
S'Esclop, Associació cultural no gaudeix del suport econòmic de cap institució municipal ni rep ajudes de cap organisme autonòmic.

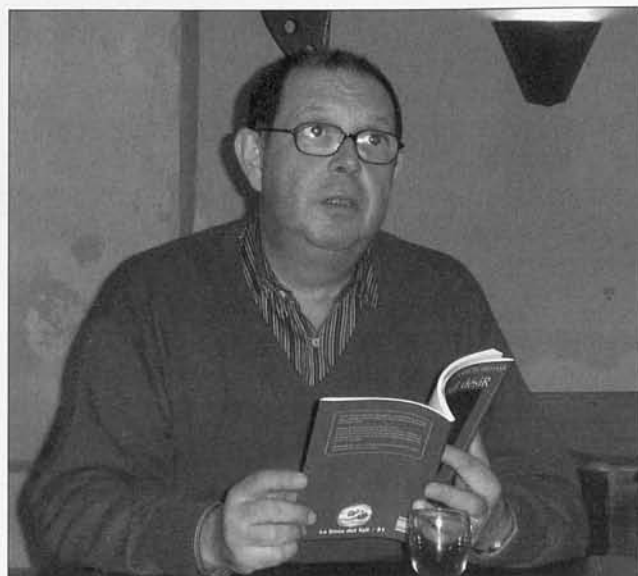
PROSA I VERS

A Marta Cuyàs

La diferència entre poesia i prosa es pot explicar amb el símil del paraigua. Un vers és com el paraigua plegat: lineal i complex. Quan un l'obri i les varetes metàl·liques donen forma a la cúpula de la tela, tindriem la prosa mes detallada i prolíxa.

I el poema en prosa? Caldrà cavar en la terra humida per trobar-ne les arrels...

Abril de 2008

Àngel Terron (2008), fotografia Joan

LES ARTS ESSENCIALS

Hi ha una sèrie d'arts essencials i anteriors a totes les altres. Són aquelles on sols cal el cos humà per imaginar, recordar i expressar l'obra. Aquestes són la dansa, el ritme de la qual ens porta a la música pel viarany del crit de la veu humana. Els dos conceptes ritme i veu fineixen a la fi en la poesia amb el mot sacrificat.

Òbviament l'home pot partir de si mateix cap a fora, omplir de pigment la mà i gravar-la amb gest potent a una superfície de roca o paper: però això és ja artifici. I la complexitat creixent en farà arribar al cinema o l'òpera on tantes arts s'ajunten en assemblatge feliç.

Maig de 2008

LES FLORS BLAVES

Al prats de la Universitat es deixa créixer l'herba a lloure. De tant en tant es talla com si fos gespa, però just abans tenen temps de florir les malves, les roselles i les cama-roges. Aquestes de gust amarg són la xicoira: *Planta de la família de les compostes, espècie Cichorium intybus de tronc dret i flexuós, fulles molt peludes pel raquis, les inferior runcinades i les caulinars lanceolades i flors blaves*. Les arrels assecades foren emprades en la postguerra com a substitut del cafè en el racionament de l'esperança. Les corol·les blavoses suren dins una inflorescència verdosa, vellutada i tortuosa amb l'estètica del ikebana. Ací i allà les flors fan un esclat com si fos un crit dolç. Jo camin a la vora, just quan baix de l'autobús, en marquen amb bellesa que ha passat un any més i jo encara som aquí, i que els brots tortuosos de ma vida poden oferir petits pètals d'un color inversemblant.

24 de Maig 2008

Àngel Terron

(Inèdits)

ÀNGEL TERRON va néixer a Palma el 1953. La seva obra poètica és la següent: *Iniciació a la Química* (1977), *Llibre del Mercuri* (1982), *Ternari* (1986), premi Vila de Vallirana-Josep Maria López-Picó, *De bell nou* (1993), *Geometria descriptiva* (1999), *Sons nets* (2004) i *À mon seul désir* (2007). També ha publicat les antologies: *Al·lotropies* (1996) i *Paraula de Poeta* (2002). Va ser editor de la revista «Blanc d'ou» (1977-1987) i coeditor de «Poetry and Sons». Juntament amb Andreu Vidal, Andreu Cloquell i Joan Mas, va editar i dirigir la col·lecció de poesia «Tafal», (1977-1982). Recentment, s'ha publicat l'antologia d'Àngel Terron titulada *Art breu*. Àngel Terron és Doctor en Ciències Químiques i, a l'actualitat, compagina el conreu poètic amb la tasca docent universitària a la UIB.

Pasternak sent la solitud de la datxa (1958)

Jaume Pomar (2006), fotografia Joan

M'esgota el poti-poti dels sigres del meu temps
i el niu de rates de claveguera, llords funcionaris
de l'optimisme imbècil, de l'oripell domèstic,
de la mentida, llunyana sempre del cor de Rússia.

La llei de vostra espasa no entrarà dins la datxa
on el meu somni amb flors i vents de primavera
mira molt més enfora un clarobscur de liles
i colors a la terra on se m'ha arrelat l'ànima.

La veritat és vasta i forta com l'estepa
o el fuet dels cossacs i aquell llamp en el cel
on Maiakovski veia una central elèctrica
com embostes de llum als carrers i a les places.

La llum serena arriba enllà de les barreres
i les reixes de ferro entre germans, esclata
com un obús, rebenta salvatge i perillosa,
enclina a provocar un segon naixement.

Ara a Peredielkino m'acompanyen els morts,
Sergei i Vladimir, Ossip i Nikolai,
Marina i Alexei, el desig de Larutxka
i la por de morir tot sol en el carrer.

Em diuen que mossego la mà que m'alimenta
un tall de penedits convicts de l'error
de pensar, ara submisos com a fers cans de bou
al servei del seu amo que em vol un renegat.

"Vés-te'n d'aquí, jueu!" han cridat les pancartes
com un convit fatídic a abandonar la vida
i la terra estimada on han viscut els pares,
on he vist els fills créixer, on m'enterro amb els meus.

No vull partir, Nikita, aquí espero la mort
i no res més espero del futur d'aquest poble
allunyat de remeis, però diran un dia
que he treballat amb ells, per ells, fins a la tomba.

Jaume Pomar

Moscú, juliol 2008

(Inèdit)

Al poeta i novel·lista rus **BORIS LEONIDOVITX PASTERNAK** (Moscou, 10 de febrer 1890 - 30 de maig 1960), li fou concedit, el 1958, el Premi Nobel de Literatura; a Occident, és conegut principalment per la seva novel·la *Doctor Zhivago* ambientada en la Rússia Soviètica, que, treta clandestinament de la URSS, va ser publicada, per primera vegada, l'any 1957, a Itàlia. Pasternak així mateix va destacar en poesia; juntament amb Anna Ajmàtova, Marina Tsvetàyeva y Ossip Mandelstam és un dels grans poetes de l'època d'Stalin

L'heura

*En els ferros del balcó,
l'heura.*

*A les mans i en el record,
al mocador dels adéus,
l'heura.*

*Per dins la casa barrada,
al tapis, al guarda-roba,
a les tasses de cafè,
l'heura.*

*L'heura dins els ulls dels morts,
dins les llàgrimes dels morts,
estrenyent cada paraula,
florint per cada paraula.*

*L'heura, sempre l'heura
sobreeixint la paret, l'amor, el somni,
empaïtant-me, assolint-me, ofegant-me,
l'heura.*

En el llibre *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona* (1974), de Josep Maria Llompart, apareix aquest breu poema, talment una petita peça d'orfebreria, un joell dins els gruix del poemari. L'autor, que amb Blai Bonet i Jaume Vidal Alcover, conformà la generació que superà els canons de l'Escola Mallorquina, segueix el corrent del realisme històric. El tema d'aquests versos és la infantesa, de marcada arrel tradicional, i té la intenció d'evocar una realitat perduda, però positiva. L'heura s'enfila i s'estén fins a ocupar cada topos: la casa de la infantesa, ordenada, senyoriuola, ornada amb la tela artística: el tapis. La planta arriba, primer fins als llocs, després als éssers estimats, als que ja no hi són, per arribar a assolir, finalment el jo. També "florint per cada paraula", en una intenció metaliterària, constant en la seva obra. El moviment de la planta l'expressa amb encert, amb la concatenació dels gerundis. La composició en versos heptasil·labs es manté fins al final del poema, que acaba amb dos decasil·labs; fons i forma lliguen en consonància: es du a terme l'expansió de l'heura, la qual està expressada amb el recurs de l'anàfora.

En l'aspecte formal podem establir una relació amb la poesia de la generació del 27. Els autors de postguerra havien de crear seguint els referents que tenien més a l'abast; vivien una situació difícil, sense un mestratge clar. Poetes castellans com Federico García Lorca, Pedro Salinas o Rafael Alberti influenciaren els autors catalans de manera prou satisfactòria. Aquesta influència també afectava la imatgeria i el propi procés creatiu. El surrealisme formarà part d'aquest procés de rompre amb l'ordre lògic de l'escriptura, en benefici d'una major llibertat creativa, també aconseguida amb l'escriptura automàtica. Dels autors castellans, el que més ens interessa és

Lorca, car en alguns dels seus versos de l'etapa surrealista, concretament en el llibre *Poeta en Nueva York* (1929), la natura devora l'urbs de la civilització moderna: "porque el tuétano del bosque penetrará por las rendijas / para dejar en vuestra carne una leve huella de eclipse". En el penúltim vers de Llompart, l'heura arriba fins a la gola i ofega el protagonista; en un vers de l'autor granadí llegim: "y de la gacela con una siempreviva en la garganta". Les plantes invaeixen el món urbà, es produeix la dicotomia natura enfront cultura: "que ya las ortigas estremecerán patios y terrazas, / que ya la Bolsa será una pirámide de musgo..."

L'heura perd la seva dimensió real i és element subordinat del simbolisme irracional i subjectiu que surt de l'interior del poeta. Tot i així, convé considerar el símbol tradicional: en la iconografia cristiana i medieval fa referència a la immortalitat de l'ànima. Talia, musa de la comèdia, és coronada amb l'heura en comunió amb la natura; d'aquí que esdevengui també símbol de poetes. I pot recordar l'art clàssic, car ha servit d'ornament de tassons antics, urnes gregues, i en l'art romà apareix en

relleus aplicats a l'arquitectura, on treballaven la seva forma espiral.

La característica més importat del poema rau en el seu origen: el món dels somnis es constitueix com la llavor d'una poesia que explora les forces més fosques de l'ésser humà. El punt de partida, doncs, és l'oníric oposat a la grisor del món de la postguerra. El mateix Llompart afirma: "*És possible que aquest caire malaltís de la meva infantesa afavorís el món dels somnis, el món de la imaginació, un món fictici que pogués suplir d'alguna manera una realitat una mica inquietant, una mica poc satisfactòria.*".

En l'evocació de la infantesa apareix també el tema de la mort: a "L'heura dins els ulls dels morts", interessa veure-hi el "*fet metafísic de la dissolució*" en paraules de l'autor. L'heura, però, apareix com a salvadora de la desaparició, de la no existència, infiltrant-se dins els ulls, que són l'ànima de les persones, traspasant fins i tot el món dels morts i el llindar dels somnis. L'experiència de la mort la viu dins la seva pròpia família.

Diu Llompart: "*(...) vaig tenir una experiència de la mort molt prematura. A la meva germana Maria, no la vaig arribar a conèixer, va morir abans que jo nasqués (...), per Tots Sants li dúiem flors a la tomba, etc., etc.; de manera que va ser el primer, diríem, el primer mite mortuori de la meua vida. Bé, això és una cosa que, efectivament, es va transparentar a la meua poesia, i que aflora continuament a la meua obra...*".

El lector, que hi entri com vulgui, però no convendria abordar aquest poema únicament des d'una perspectiva lògica, sinó que més bé hauria seguir l'entramat -també l'enramat- de la suggerència i participar amb Llompart en el procés creador d'aquest poema.

Joan Cabalgante Guasp

fmés Informació

971 723 299

OCB.CAT

OBRA CULTURAL BALEAR
LLENGUACULTURAPAÍS

carrer del pare bartomeu pou, 31, baixos 07003 palma (mallorca) / telèfon 971 723 299 / fax 971 719 385 / ocb@ocb.cat

Joan & Pedro

ES TALLER

CANVI D'OLI
ESPECIALISTES EN FRENS
CÀRREGUES D'AIRE CONDICIONAT
POSTA A PUNT DE MOTOR
EQUILIBRATS I PNEMÀUTICS
FRENÒMETRE (ITV)
LI PASSAM LA ITV
SENSE CITA PRÈVIA

Telèfon i fax **971 75 53 65**
C/ General Riera, núm. 28, baixos
07003 Palma
Servei de carretera 24 hores
telèfon **971 47 15 38**
www.comercialmallorca.com

I renta-cotxes

Al vostre servei sempre!

- Neteja personalitzada i completa
- Sistema ecològic i antiretxades

Ens trobareu a
AUTORENTAT *Joan & Pedro*

Carrer Bartomeu Pou, núm. 50 - 07003 Palma
telèfon **971 - 75 53 65**

SAGITARI

llibreria

Llibreria especialitzada
en poesia

www.llibreriasagitari.com

*Entri a la nostra web i conegui els
serveis que posam a l'abast dels
interessats en Poesia i Literatura*

- Llistat per autors o títols
- Llistat de novetats i incorporacions al nostre fons
- Informació telefònica:
971 73 06 08
- Informació i comandes per fax:
971 28 33 88
- Informació i comandes per correu electrònic

xabraham@teleline.es

Servei de venda amb lliurement
contra reemborsament

Servei de recerca de títols
de qualsevol especialitat

Carrer de Joan Miró, 62
07015 Palma de Mallorca

Pàrquing a 50 metres

El temps dels puritans

Com formigues fanàtiques, laborioses
han bastit la seua llar entre nosaltres,
amb els incauts conformaran una majoria
i la raó de les urnes els donarà la força i el poder,
la llibertat de coartar la llibertat de l'altre.
Aleshores posaran en ordre
el pensament, la ciència, la societat desencaminada.
Elevaran el dogma per damunt de l'individu
perquè ells tenen una veritat, la veritat!
i desfaran en la foguera del càstig i de la penitència
tot verb escèptic, crític, irònic, plural.
Serà una tasca àrdua nascuda de la paraula d'un déu
que ens va crear pulcrament vestits, asexuals com els àngels,
incapaços d'actuar en llibertat,
éssers addictes al caos i al mal.
Un temps per al govern dels puritans
les cadenes que ens reserven ens ompliran de goig
i la felicitat tindrà la cara dels idiotes.
Germà, fuig d'aquell que diu
que ha aconseguit atrapar
amb l'obscura xarxa del seu intel·lecte
una veritat i la vol compartir.
Dubta, no et refies, ja que només voldrà
que aquesta siga un nou dogma, una nova llei
que tots hem d'assumir i accomplir.
Junt a la seua veritat pretén alçar el seu poder
perquè tots restem immòbils sota la seua ombra.

(Inèdit)

Manel Alonso i Català

MANEL ALONSO I CATALÀ (Puçol, 1962) és periodista, i a l'actualitat està lligat al món editorial. Ha publicat els llibres per a infants, *Bernat i els seus amics* i *Els cinc enigmes del rei* i les novel·les *La Maledicció del silenci* (1992), *Escola d'Estiu* (1994) i *En el mar de les Antilles* (1998). La seva obra poètica és la següent:
A tu, del viatger estrany. Edició d'autor, 1986; Quaderns de Rafal·lel, 1996.
Envit, antologia de nous escriptors valencians [en un llibre col·lectiu]. València. Editat per la Universitat de València, 1991.
Passat festes I. Homenatge a Joan Brossa [Llibre col·lectiu]. València: La Forest d'Arana, 1993.
Amb els plànols del record. Alzira: Germania Serveis Gràfics, 1994.
De tenebres [Llibre col·lectiu]. Alzira: Germania Serveis Gràfics, 1994.
Suc sexual (Recull de textos eròtics) [dins una obra col·lectiva]. Argentona: L'Aixernador, 1994.
Les hores del gaudi [Llibre col·lectiu].

Alzira: Germania Serveis Gràfics, 1995.
De la mar [Llibre col·lectiu]. Alzira: Germania Serveis Gràfics, 1995.
Del camí [Llibre col·lectiu]. Alzira: Germania Serveis Gràfics, 1996.
Poesia Noranta [Llibre col·lectiu]. Barcelona: Oikos-Tau, 1997.
Oblits, mentides i homenatges. Alzira: 7 i mig editorial de poesia, 1998.
Un gest de la memòria. València: Edicions de la Vorera, 1999.
Versos per a Marc [Llibre col·lectiu]. València: Tàndem Edicions, 1999.
Poemes d'un segle. Poesia occidental del segle XX [Llibre col·lectiu]. Carcaixent: Edicions 96, 1999.
Elogi de la constància (Divuit anys de poesia a Sagunt, 1982-2000). Sagunt: Fundació Bancaixa Sagunt, 2000.
I Mostra de Poesia de Sant Martí [Llibre col·lectiu]. Barcelona: Ajt. de Barcelona, 2000.
Poetes de l'Aiguadolç [Llibre col·lectiu]. Pedreguer: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, 2000.

Solcs de paraules, antologia de poemes de l'Horta Nord. Rafelbunyol: Agrup. Cultural Vianants, 2000.
20 anys de poesia a la Universitat [Llibre col·lectiu]. Carcaixent: Ed. 96, 2000.
Poesia 2000 [Llibre col·lectiu]. València: Edicions de la Vorera, 2001.
El paisatge seductor. L'horta com a motiu poètic [Llibre col·lectiu]. Puçol: Llibres de l'Aljamia, 2001.
Com una òliba. Alacant: Editorial Aguaclara, 2002.
Les hores rehabilitades (Antologia 1986-2002). València: Brosquil Ed. 2002.
Racó de poesia [Llibre col·lectiu]. València: Brosquil edicions, 2003.
Vosaltres, les paraules. Vint-i-cinc anys de poesia al País Valencià [Llibre col·lectiu]. València: Ed. Bromera, 2003.
Jocs florals a Cavanilles [Llibre col·lectiu]. València: Universitat de València, 2005.

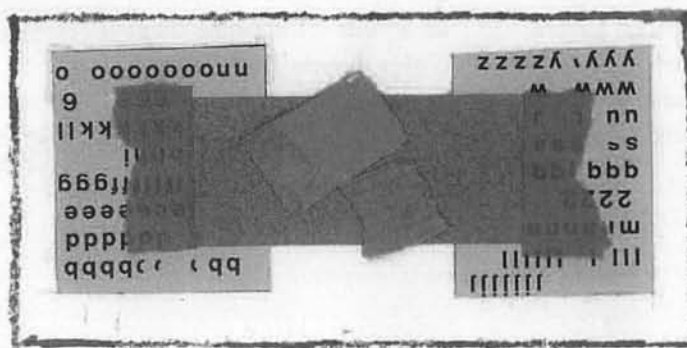
R.

Cartes de navegació dels mars del Sàhara

<p>1 A la riba de les dunes, un escar de nacre
on protegir el llamp del furor dels déus.</p> <p>2 Vertigen a la superfície: en el buit infinit
nien transparents, gèlides serps d'aigua.</p> <p>3 Portolà d'absències. Les plomes de les ales
dels voltors fan sòlida fosca la llum dels fars.</p> <p>4 Circumda l'illot un corrent vermell,
espès i tebi, de sang de congre.</p> <p>5 Cent metres desert endins des de l'espigó,
els vents bufen contra la història.</p> <p>6 Sota mil brases de fang,
la clemència de les sirenes.</p> <p>7 Peixos voladors anuncien pluges
d'arena per una anyada de sud.</p> <p>8 Crancs nòmades desplacen, vers
el passat, la geografia dels continents.</p> <p>9 Fòssils d'altres vides informen de la genètica
regressiva d'ossos d'altres morts.</p> <p>10 Platges a recer dels palmerars
preparen plagues de sal i alga.</p> <p>11 A l'oasi, restes del naufragi
d'una caravana de mercaders de coral.</p> <p>12 Deu llegües en direcció al no-res,
les ones són de vidre.</p> <p>13 Els naufrags bracegen senyes d'auxili
al miratge de veles pirates de l'horitzó.</p> <p>14 A la superfície del miratge cristal·lí,
una flota a la ronsa de dromedaris.</p> | <p>15 Amb brea i costelles de camell,
els tuaregs construeixen pasteres.</p> <p>16 Farallons al bell mig de les dunes
per estavellar el rumb de les gavines.</p> <p>17 Mapes que dibuixen l'itinerari
vers el ventre de les pedres.</p> <p>18 Tots els rellotges d'arena
marquen l'hora inexacta dels oceans.</p> <p>19 Assedegats, beurem verí dels escorpins
i esdevindrem líquids i immortals.</p> <p>20 A redós del foc, naufrags que s'establiren en els
límits de la llegenda.</p> <p>21 Taurons, dofins i altres feres del desert
agonitzen a la memòria dels homes.</p> <p>22 Salpen vers l'oasi en un rai de palmes seques.
A mig camí del canal, els ofegaran.</p> <p>23 Alleuja l'embat l'asfixia d'un simun
bleïdor procedent de la prehistòria.</p> <p>24 Atles gravats a les roques.
Geografies que s'evaporen.</p> <p>25 Just a la tenassa de l'estany eixut,
l'engolidor escup pinyols de dàtil.</p> <p>26 Illots erms on els mariners beduïns
edificaren salines, forns de calç i cementeris.</p> <p>27 Espines de peix assenyalen la taca
d'extingides praderies de fonoll marí.</p> <p>28 Un cap de fibló ajunta les dues
badies que separava un braç de foc.</p> |
|---|--|

- 29 Envoltan el Sàhara litorals volàtils.
Il·lusions òptiques que encisen els timoners.
- 30 De les drassanes a l'embarcador,
tatuatges de xarxa i rastres de sargantana.
- 31 Meduses de cent peus aguaiten el vol
dels voltors per adelitar-se amb les despulles.
- 32 Marea: moviment cíclic alternatiu d'ascens
i descens del nivell de l'arena.
- 33 Balenes sedentàries que sobrevisqueren
a l'extinció en un basal d'aigua seca.
- 34 La brúixola determina l'única direcció
possible: la no-existència magnètica.
- 35 Un iceberg ardent navega a la deriva
en els mars glaçats del Sàhara.
- 36 En cada pou del camí deixen els pobles
berbers cicatriu de la seva set.
- 37 És escrit a les mans el destí, la ruta
vers les civilitzacions submergides.
- Lluís Maicas**
març/abril 07

CARTES DE NAVEGACIÓ DELS MARS DEL SÀHARA

Lluís Maicas

Coberta de *Cartes de navegació dels mars del Sàhara*, amb il·lustracions de l'autor;
publicació de 45 exemplars numerats i signats per l'escriptor (editat a Inca, 2008)

Rail, fotografia de Marina Luz Pozzebon

A Anna

El so de la campana

pren l'aire sempre amb força,
l'ompli, roda sobre ell i s'escampa,
ens traspassa cru, antic,
ferro en ferro, ferro i carn.
Té un sabor de melodies seques
un frec primitiu de dia en nàixer.
Alce els ulls per vore'l vindre,
metall en cadència, aigua que corre
a la mar immensa de l'aire.

(Inèdits)

El vent porta els crits

les veus que li lliurem,
paraules d'aire a l'aire
d'aigua a l'aigua,
ones de claredat
que es barregen i corren,
un so que s'impregna de vida,
d'alès tenyits, d'aromes,
de mirades vives.
El vent és una mar immensa
de paraules, l'espill on sec
cada dia a mirar-me.

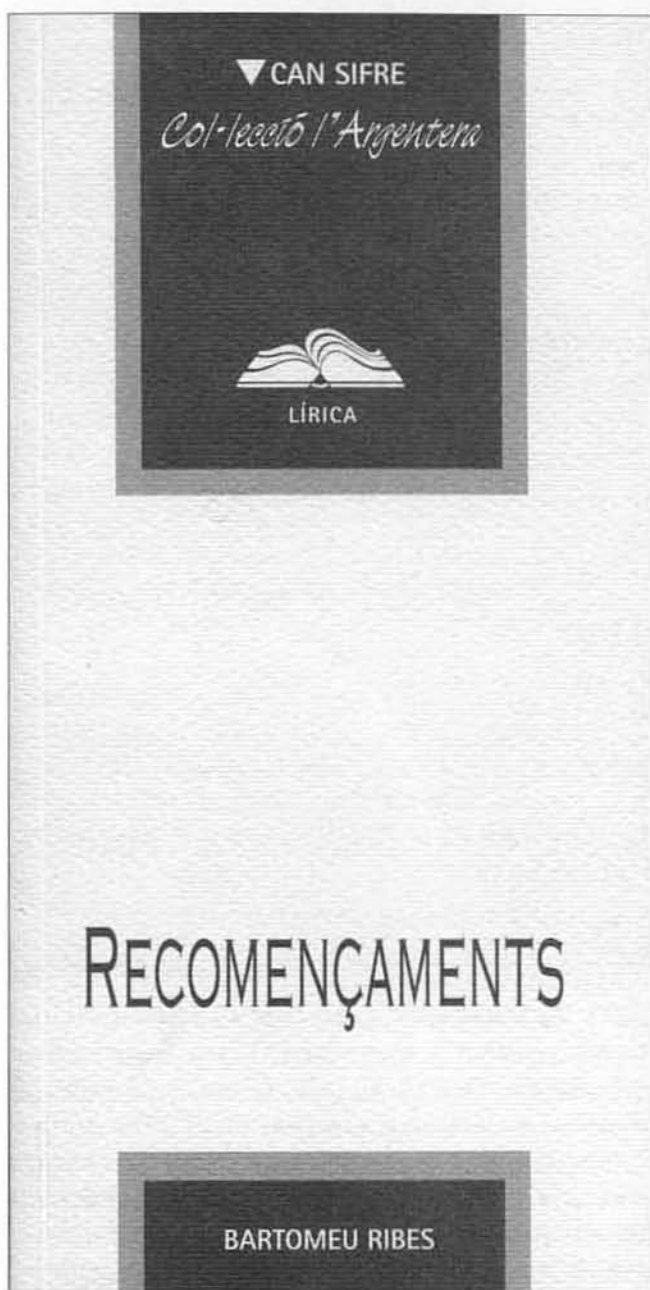
Flor de l'iris,

lliure sobre la llum més profunda,
llavi sobre llavi,
mirada omplint-se de mirada,
lletres que escriuen els ulls,
cos contra cos,
pell sobre penombra.

Si unes parpelles
amaguen infinits,
la consciència de l'aigua
pels camins del foc,
una alba oberta en carn,
l'alè cordant l'alè,
la terra transformant-se en llum.

Berna Blanch

BERNA BLANCH va néixer a Catarroja l'any 1967. És membre fundador del Cercle poètic Argila de l'Aire i codirector de la revista literària de creació «Diàfora». L'any 1995, va guanyar el I Certamen de Poesia d'Almussafes amb el recull *Racons Oberts*. L'any 1999, publicà en la col·lecció Germinal de poesia *Els buits que camine i*, l'any següent, en Edicions Brosquil *La claror del llamp*. Aquesta mateixa editorial publicà també *El baf de l'espill* com a poemari guanyador del V Premi de poesia «Josep Maria Ribelles». Amb *Arran de terra* aconseguí l'any 2002 guanyar el XII Premi de poesia «Josep Fàbregas i Capell» que publicà l'Ajuntament de la Vila de Sallent. *La llum antiga*, publicat per Tandem Edicions en el 2004 fou el poemari guanyador del III Certamen poètic de Paiporta. Amb *Incorpòria* obtingué el Ciutat de Torrent que publica l'editorial Tabarca en el 2007. *El tacte del reflex* és el seu treball més recent amb el qual ha guanyat el Certamen poètic que convocava l'editorial Montflorit a Cerdanyola del Vallès i que es publicarà pròximament dintre la seua col·lecció Cap i Cua de poesia.

Recomençaments, la darrera obra de Bartomeu Ribes, s'ha publicat dins la col·lecció L'Argentera, El drac de tres caps, d'Edicions Can Sifre, Palma (2008)

Transbord

El mar i Homer: tot es mou per l'amor.
Ossip Mandelxtam

Traspua llum la pell del temps d'abans.
I l'oblit substituïble per la mar.
Signat el pacte amb el teu cos encès.
La música no val i és flor, silenci.

Desig esclau, la transformació.
Bullim per dins i la gaubança costa
només un poc més a cada moment.
Crisàlide malalta, tot és ara

si encara no s'escapa, foll, l'amor.
Mengem eulògia: terrestres som.
La flama du secrets, prové dels versos

ridículs, castigats, color gris fosc.
Natura de paraula, d'aparell
de la tristesa, de la soledat.

Bartomeu Ribes Guasch
De Recomençaments

BARTOMEU RIBES GUASCH va néixer a Eivissa (1959). Té publicats *Vint-i-cinc poemes illencs* (amb Jaume Torres Bonet). Madrid: CSIC, 1980; *Agrupament de la peresa*. Eivissa: Res Publica, 2001; *Letàrgic*. Eivissa: Mediterrània, 2004; *Temps, pintura mental*. Palma: Caixa de Balears, 2005; *Llengua mortal*. Palma: Caixa de Balears, 2005; *Línia de flotació*, premi «Vila de Martorell» de poesia, 2006, Barcelona; Viena, 2007.

HUMICLIMA

AIRE ACONDICIONADO
www.humiclimate.com

MALLORCA · MENORCA · IBIZA · BARCELONA · MADRID · JEREZ DE LA FRONTERA · MÁLAGA · LANZAROTE
LAS PALMAS DE GRAN CANARIA · STA. CRUZ DE TENERIFE · FUERTEVENTURA · REP. DOMINICANA · MÉXICO · JAMAICA

Jordi Pàmias / L'entrevista

JORDI PÀMIAS I L'ESCRITURA DEL RECORD

La poesia de Jordi Pàmias ha assolit aquella rara proesa de ser bona. Tot i que no va publicar res fins als trenta anys, va començar fort guanyant importants premis com el «Joan Salvat-Papasseit» o el «Carles Riba». Actualment té molts llibres publicats. S'ha dedicat tota la vida a l'ensenyament i, des que està jubilat, pot gaudir de temps per dedicar-se exclusivament a la poesia. *S'Esclop* ha volgut celebrar els seus setanta anys amb una entrevista. Jordi Pàmias ha tocat totes les branques de la poesia: El realisme social, la música, el sonet... Té un domini lingüístic espectacular i es declara amic dels perifèrics; els mallorquins i els valencians sempre han estat bons amics seus. Sense aturall, també ha escrit dos dietaris i una novel·la. Jordi Pàmias és poesia. Cada dia passeja unes hores riu avall fins a la sortida de Lleida, tot, poesia i vida, per evitar el tedi

Què l'acompanya durant l'escriptura?

M'acompanya la perspectiva d'estar sol i en silenci unes quantes hores. Si tenc visites o ve la família ja no m'hi poso. M'agrada estar una bona estona isolat. També ho feia durant les vacances d'estiu quan treballava de professor. Tranquil·litat i silenci. És molt necessari. M'agrada escoltar música, però no per escriure. Molta gent té el costum de tenir com a fons música suau, però jo no, no faig les dues coses a la vegada.

Un poeta no pot viure d'escriure poesia, a no ser algun cas estrany i aïllat.

Jo em vaig guanyar la vida fent de professor de literatura i llengua espanyola. L'any 1968, a les oposicions, no s'ensenyava català. Vaig fer classes trenta anys a l'Institut Màrius Torres de Lleida. Estic molt content de ser el que proposés que l'institut tingués aquest nom. L'última classe que vaig fer abans de jubilar-me va ser d'Antonio Machado. Vaig dedicar tota la classe a comentar un poema, va ser molt bell, en una classe petita. D'ençà que estic jubilat no estic sotmès a un horari estricte. Abans havia de confiar sempre en les vacances d'estiu; juliol i agost, a la meua casa de Guissona, vaig escriure molts dels meus llibres. Ara tenc moltes hores per escriure sense haver de pensar en correccions d'exàmens ni treballs.

Inconvenients d'escriure en català?

Des dels setze anys vaig tenir clar que havia d'escriure en català. Estava perseguida i s'anava perdent. La difusió del català és més petita. S'han de trobar bons traductors per poder projectar-se a l'exterior. Ara és important fer recitals poètics. No només escriure, sinó recitar els propis poemes a la gent. Però sí que es ver, tenc amics catalans, que escriuen en castellà i tenen molt d'èxit.

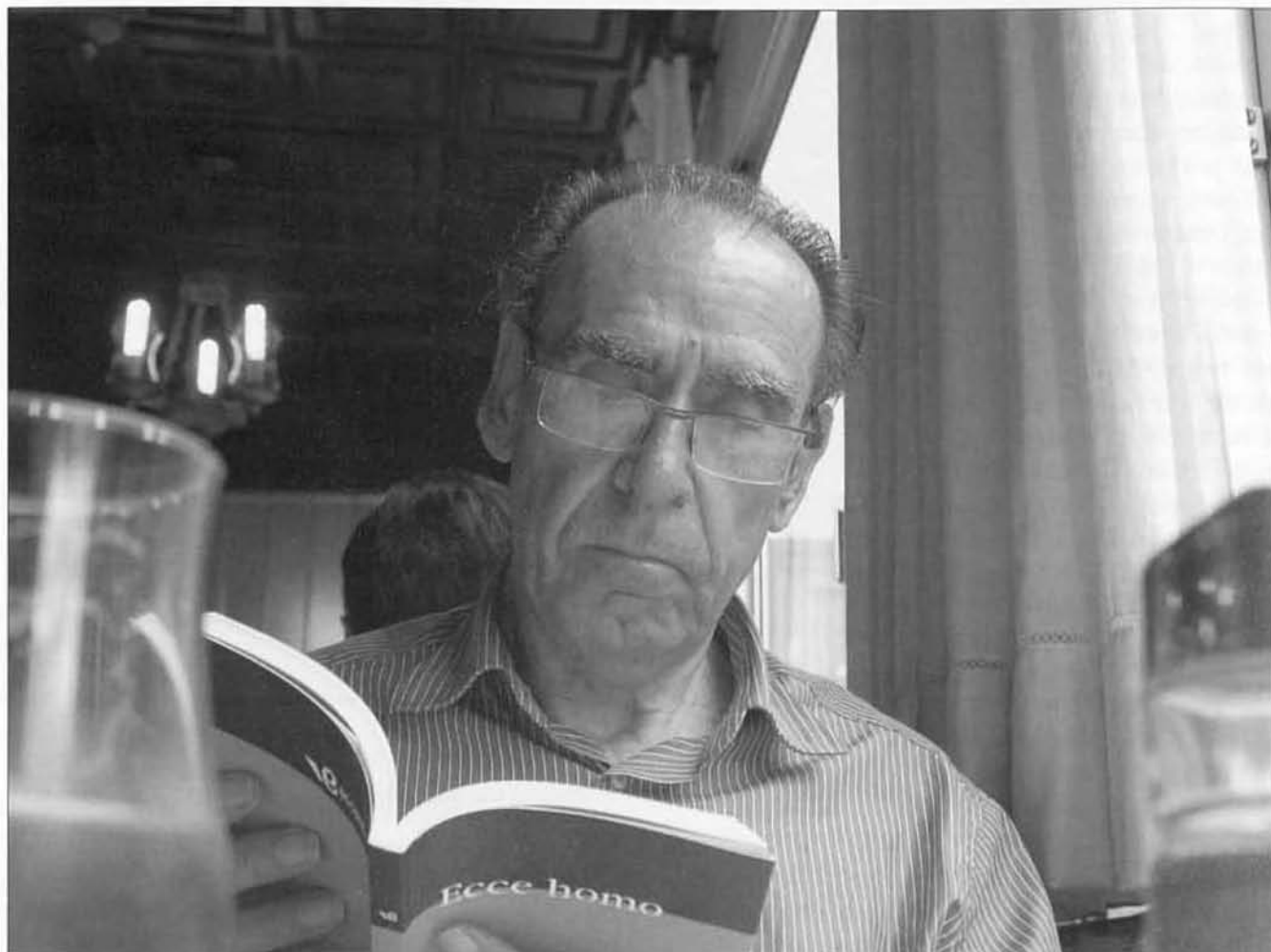
El fet de ser d'una perifèria, d'una perifèria, d'una perifèria ha afectat la seva obra?

Sí, una mica sí, però el fet de guanyar el Premi «Carles Riba» el 1978 em va animar molt i em va donar a conèixer, vaig poder publicar sense problemes. Després he anat guanyant alguns altres premis. El Premi «Vila de Martorell» 1984, el «Vicent Andrés Estellés» el 1985... Sense aquests premis era difícil publicar aleshores. Després d'aquestes obres, n'he pogudes publicar algunes sense premi. És evident que si hagués viscut a Barcelona, prop dels "cercles literaris" o les "capelletes", potser hagués intervingut més en actes poètics i, segurament, l'obra hagués tingut més difusió. Vaig sovint a Barcelona, però el fet de viure a Lleida sí que, d'alguna manera, ha afectat. També resulta que tenc més bona relació amb les altres perifèries. A Mallorca i a València tenc molt bons amics. La relació amb vosaltres és més fàcil que amb gent de Catalunya. Escric moltes cartes i mails i no acabes d'estar tampoc lluny de ningú.

A Lleida es va formar un grup poètic als vuitanta La gralla i la dalla. Ara hi ha gent com el Txema Martínez, dels Imparables, i d'altres: Sanuy, Jaume Pont, Pere Rovira... No hi ha contraposició, però no formem cap grup ni lobby lleidatà, som molt cordials.

Com es fa en poesia per aconseguir la complacència del lector?

Crec que s'han d'evitar les anècdotes personals. Has de parlar de tu mateix d'una manera esbiaixada, indirecta. La poesia no pot ser una confessió personal. Al mateix temps has d'haver viscut molt o conèixer molt bé l'eina, les qualitats del llenguatge. Dominar la llengua és molt important. També has d'intentar transmetre una emoció que tu has tingut. He notat, en el meu cas, que molts dels poemes surten dels records, fets viscuts que han quedat gravats a la memòria, personal o col·lectiva. Aquest record fa que surti una

JORDI PÀMIAS (fotografia Pau Vadell)

imatge per començar el poema i llavors vagi sortint. La memòria és fonamental en poesia. Els joves no teniu tants records i heu d'escriure de la visió directa del món, però en el meu cas, sens dubte, és el record. A més, he intentat emprar símbols universals com pot ser l'alegria de la primavera o un capvespre o fluir de l'aigua com el riu de la vida... sense acabar de donar la resposta. Així el lector es veu obligat a pensar-s'hi una mica i veure el correlat objectiu del poema i pugui sentir-se partícip d'aquell sentiment i d'aquella emoció.

Després d'una trajectòria tan sòlida, quin és el sentiment d'un escriptor que va cap al cim?

Per mi la poesia ha estat el gran objectiu de la meua vida. Jo fins els trenta anys no vaig publicar ni un sol vers. A la revista «Or i Flama» dels anys seixanta vaig publicar un sonet amb una alumna meua que va estar a punt de morir, aquell va ser el primer poema publicat. Després, als trenta-un, vaig guanyar el Premi «Joan Salvat-Papasseit» amb un llibre que es titula *La meua casa*. Treure aquest llibre en un moment que es treia poca poesia, als anys seixanta, va fer que, superats problemes (un dels poemes del recull va ser censurat), el 1972 l'editor Josep Pedreira publi-

càs el llibre amb el poema censurat "El nostre país" amb tots els riscos que encara comportava ja que era un atac evident al règim franquista. Després amb els anys publicar va ser més fàcil i el Premi «Carles Riba» ho va adobar bastant.

També hi ha hagut èpoques en que he escrit poca poesia. Entre *L'alegria velada*, que vaig escriure el 1986 i el 1999, en què em vaig jubilar, vaig escriure poca poesia. Vaig fer contes i una novel·la, vaig revisar també, però, sobretot, vaig fer narrativa. El 1999, torn plenament a la poesia amb *Fuga del mil·lenni*, *Terra cansada* i *Narcís i l'altre*.

Sense la poesia la meua vida no hagués tingut sentit, ho he viscut tot molt a fons, intentant acurar el llenguatge, fugint de la retòrica, d'artificis inútils, depurada i sense ser del tot críptica.

Quan parlen d'algun dels seus llibres, com 'Cançons de la nit benigna', la gent parla de paral·lelismes amb Maria Mercè Marçal o Miquel Desclot. Es fixa en algun corrent o moviment?

Jo crec que podríem entrar dins un corrent de neopopularisme, de vers curs, assonant, amb ritme de cançó.

Realment està lligat a la música. El cantautor

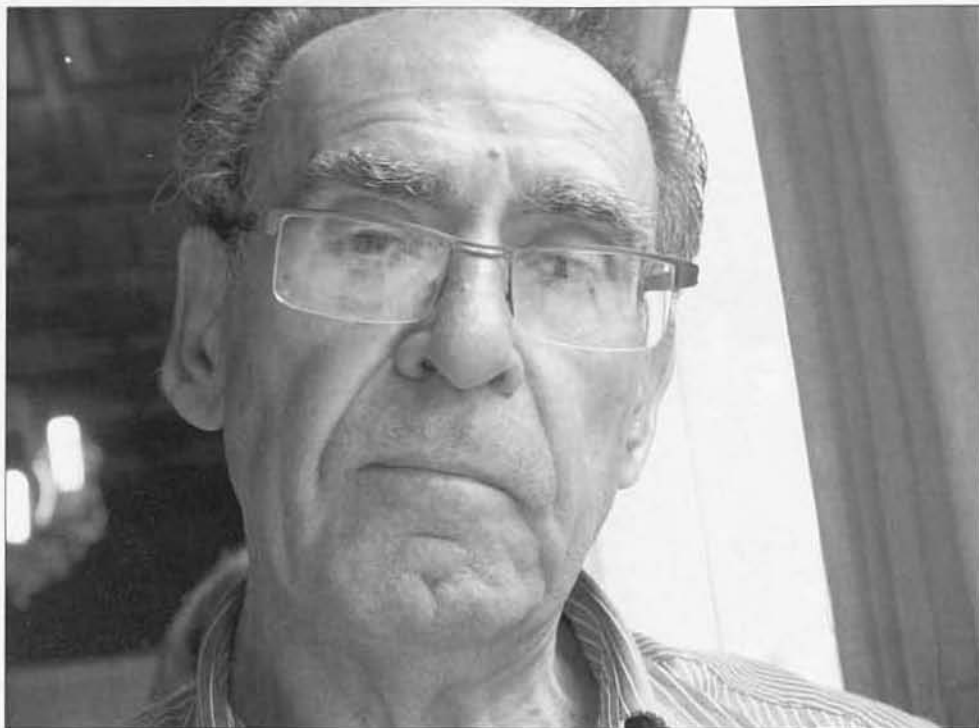
Miquel Àngel Tena de la Salseta del Poble Sec té alguns llibres de poemes i té alguns discs, entre ells un que es titula *Cançons de la nit benigna*, com el meu llibre. Allà hi musica poemes meus i del poeta Joan Barceló. Això demostra la relació amb aquest corrent, no volgut, no vaig pensar de fer una poesia semblant a la Desclos o Marçal, sinó que l'època et portava a fer aquest tipus de poesia. Vaig escriure aquests poemes de *Cançons de la nit benigna* el 1975, abans del llibre de cançons de Miquel Desclos, i Marçal no va començar a publicar fins al 1976, per tant, la influència d'ells no hi és. Simplement em va fer gràcia intentar, cansant de la poesia social i política, pròpia del anys seixanta, d'escriure cançons i fer coses diferents. Dins *Terra cansada* també hi ha poesia molt variada, hi ha ritmes i cançonetes.

Tot i què no escriu amb música de fons, sí que hi ha molts poemes que parlen de música.

La música clàssica m'agrada molt. A la meua poesia dono molt valor als afectes musicals, procuro que soni, que tenguí eufonia, un joc fònic de vocals i consonants. La musicalitat en poesia és molt important. També tenc, això que dius, molts poemes que parlen de la mateixa música. De vegades tenc la impressió que he donat massa importància a la música, però fonamentalment la poesia és un joc d'imatges i posar-hi la música no ho ha d'espavillar tot. Tanta música de vegades pot frenar la gràcia de les imatges, per això de vegades he hagut de frenar l'impuls.

Com veu la poesia catalana actual?

Jo suposo que la poesia catalana actual haurà de tenir una visió més filosòfica, que el poeta doni una visió del món, una cosmovisió. Que tenguí molt en compte tota la tradició literària catalana i universal, que faci servir símbols, que sigui una poesia rica en experiència viscuda. Aquesta experiència fa que puguis dir alguna cosa sobre la vida i sobre el món, que és per a un fet de viure. No hem de voler que sigui un simple joc formal.

“Aquesta experiència fa que puguis dir alguna cosa sobre la vida i sobre el món”

Per altra banda, s'ha d'evitar una poesia que sigui una successió d'imatges sense emoció i sense respondre a una experiència viscuda. Que siguin una successió de paraules sense cap tipus de motivació. Hi ha d'haver alguna cosa que les uneixi. Això és l'ideal. La poesia catalana no sé que farà. Pesa tant el món de la imatge, de l'ordinador i del televisor, que no sé quin camí segueix la poesia. Poesia visual ja se'n va fer, amb cal·ligrames, tipografies... Però em sembla que haurà de ser una poesia de caire romàntica i d'experiències viscudes i amb filosofia. La filosofia de l'alteritat a mi m'ha influenciat molt. La relació d'un amb els altres. Això es nota, per exemple, en *Narcís i l'altre*, un dels últims llibres que he publicat. I també tindrà molta força el fet religiós. La gent viatja cap a l'espiritualitat. No una religió dogmàtica sinó d'un cert misteri, molt àmplia.

Projectes futurs?

Publicaré la meua obra poètica completa en sis volums. L'any que ve en sortirà el primer volum. Una etapa dels setze anys fins els cinquanta. Com a projecte més immediat sortirà a final d'any, a Proa, *La veu de l'àngel*, la tercera part de la trilogia iniciada amb *Terra cansada* i *Narcís i l'altre*. Sortirà amb un pròleg de Jaume Pont.

Text inèdit i fotografies de **Pau Vadell i Vallbona**

Un dia d'agost amb Jordi Pàmias

perifèric edicions

Jordi Pàmias

Des de la foscor
Un dietari dels anys 60

La casa, la seva casa, són dos pisos i unes golfes de falla, on hi ha racons i petites estances ocultes. Una neteja recent ens permet gaudir de les poderoses bigues de fusta mentre l'autor de tants poemes que parlen de vides anteriors ens explica la història de la corda vella i plena de teranyines, gairebé les úniques que hem vist, que s'estén pel terra. Sembla que un Pàmias encara molt jove ajudava el seu pare fent-li arribar feixos de llenya pel celobert fins a la pastisseria dels baixos. Però les golfes, amb bona part de les bigues del sostre ennegrides pels efectes del fum de la torradora de cafè, amaguen també un dels secrets més íntims de l'adolescència de l'autor: rere una porta trobem el terrat, i és quan Pàmias recorda primeres lectures, Maragall, Carner, i també els moments de solitud en aquell lloc apartat de la casa més alta del barri, quan escriure era un secret a través del qual anava construint el futur.

Baixem escales i fem un recorregut pel primer pis, ple de mobles de la primera època de la casa: alguns llits art-decò, consoles fermes, detalls que el pas del temps ha fet definitius. És quan el poeta ens mostra un dels tresors de la família: la torre de terrosos de sucre elaborada per un germà de l'àvia, encara sorprenentment viva dins d'una urna de vidre. Però no és l'únic tresor.

També hi hauríem de comptar amb la presència dels quadres del seu pare, pintures de sabor local i natures mortes amb un encertat sentit del color. Sens dubte l'afecció a la pintura del Pàmias pare ja conté alguns primerencs trets estètics que influiran en la posterior profunditat de l'obra literària de Jordi Pàmias.

Xulio Ricardo Trigo

Març 2007

Fragment d'*A manera de pròleg* en el llibre
Des de la foscor, un dietari dels anys 60
Publicat, dins la Col·lecció Escripures, per
Perifèric Edicions, Catarroja, València 2007

Guissona és un poble agrícola que els nous mètodes globals i la forta immigració han anat convertint en una ciutat d'ara mateix, amb les senyes d'identitat cada cop més amagades. Però encara paga la pena entrar pel Portal de l'Àngel i recórrer el barri antic, carrer de la Font avall fins la Plaça Major, porxada per tres dels seus costats. Sota aquests porxos trobem Jordi Pàmias jugant amb la seva neta Blanca. És el Pàmias de sempre, de tracte amable, gairebé d'una cordialitat antiga pel respecte que traspuja. I és d'aquesta plaça que surt el carrer Botigues, on hi ha la casa natal del poeta, descendent -s'ha de dir com a curiositat literària- d'una antiga família de pastissers. Si bé ara és la casa d'estiu, Pàmias hi va néixer, i hi va viure bona part de la seva infantesa i adolescència. Entre la solidesa d'aquestes parets va imaginar poemes de la primera època i, fins i tot, llibres: *La meua casa* (Barcelona, Josep Pedreira Ed. 1972).

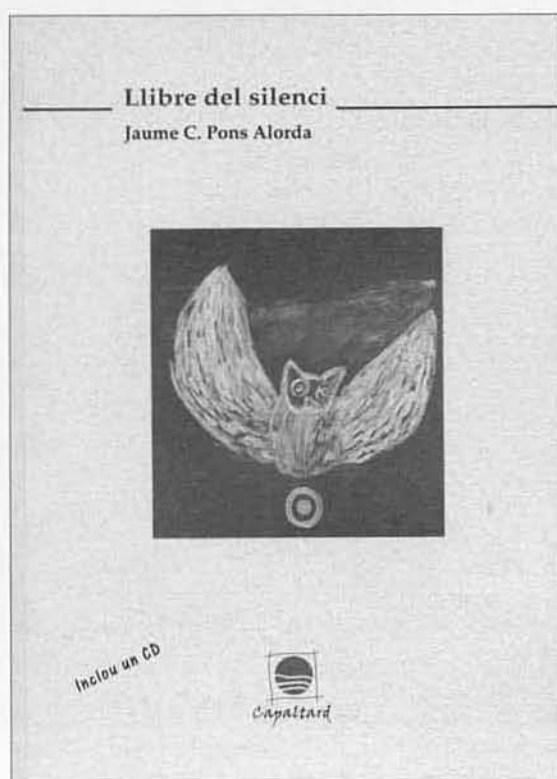
Emili Sánchez-Rubio, acompanyat per Diego Gayà a la guitarra, i Jaume C. Pons Alorda, el 8 de juliol d'enguany, en una lectura en el Centre Cultural Can Alcover de l'OCB a Palma. (Fotografies de Joana Maria Sansó Mascaró)

Dibuix de la portada per Albert Pinya

Revisar-te el nom d'Emili Sánchez-Rubio

Revisar-te el nom és un poemari sincer que batega vida, dolor, transformació. L'amor és un oasi, el desert la soledat més absoluta, però una soledat on les larves esdevenen papallones i aquestes, en orgia de colors, ho envaeixen tot provocant en Emili el noble art de la creació, de les coses belles per combatre la buidor. Emili ha necessitat del dolor per despertar, per créixer, per albirar nous horitzons i, després de retrobar-se mitjançant la catarsi que és el llibre que tenim entre mans, saber que existeixen altres oasis on els amors somiats el faran reviure i ser un home nou.

Dibuix de la portada per Cristòfol Pons Bendito

Llibre del Silenci de Jaume C. Pons Alorda

Com un àngel caigut que ha conseguit redimir-se de la presó autòctona del primer caire. Com un àngel mut que ha pogut destravar la seva llengua i ara inventa l'inexistent amb noves paraules, amb preguntes místiques a la recerca d'un espai innombrable que potser es trobi entre la bellesa i la lluentor, entre l'arrel i la mar, en Jaume, àngel que s'alça, àngel sublim, afirma la seva troballa i llança la seva llàgrima en forma de vers per acaronar la immensitat que és Déu. D'aquesta manera una munió d'àngels com en Jaume, n'Emili, en Pau, na Glòria, na Margalida, na Clara, en Joan, etcètera, etc. una vegada redimits per la força del miracle de la poesia, que és deessa, són passió, eufòria, vertigen, rosa i paraules.

Vicenç Calonge

Vicenç Calonge (a l'esquerra) el 3 de juny d'enguany, presentà als nombrosos assistents a l'acte literari en la sala d'actes de La Misericòrdia, del Consell Insular de Mallorca, els poemaris publicats per Capaltard, *Revisar-te el nom* d'Emili Sánchez-Rubio i *Llibre del silenci* de Jaume C. Pons Alorda (Fotografia de Joana Maria Sansó Mascaró)

El cant èpic

L'art de la sensació. Moltes són les marevelles del món: alegria, bellesa, dignitat i intuïció, vida, noblesa, bondat i serenor, poesia, senzillesa, generositat i il·luminació.

El primer món

M'aixeco davant el solt, jo alt i jo poderós, lliure de ser oliva en tots els arbres de l'amor, lliure de ser un turó, lliure de ser absolutament tot. Meus són el poder i la possessió, la fortuna i els cossos plens de sensació, el saber, el goig i la passió. Tot és meu! Tot és meu! Tot és meu!

The holy graveyard

Em mira, i els seus ulls com si fossin dues bolles de llum, i diu: "El meu ventre és un cementiri de dones que, com balenes, vénen a morir dintre de mi". S'agafa l'estòmac amb força, perquè no escapi, i impedit que els seus cadàvers rebentin de tendresa.

Els éssers sublims

Ja podeu començar a tremolar aquesta nit perquè ja han arribat els éssers sublims.

Jaume C. Pons Alorda
De *Llibre del Silenci*

IX

Ara tinc el cabell castigat
de tant d'estmar-te
i la pell se m'esquerda
i ja no sé sortir als boscos profunds
i faig nius d'aranya a les escletxes
de la terra erma, i és Sol, Sol
sol i soledat,
i enlloc trob cap Lluna on estirar-te
amb la rialla nua i suavitat, llac,
aigua, imatge, profund i bosc.
Jo sóc, ja ara i només,
l'absència de la carícia blanca i el vespre.

X

M'aixafa el pes d'una evidència:
escriure de tu
és fer proves cal·ligràfiques.
Aquestes obscuritats, però,
són un intent necessari de la llum..

Emili Sánchez-Rubio
De *Revisar-te el nom*

Joan

Unitat-Diversitat

Un món que era únic. Monarca absolut.
 Que més tard era un planeta, entre d'altres, al voltant del sol.
 Un sol com altres milions.
 Un univers-galàxia.
 Una galàxia entre milions.
 Un univers.
 Altres universos?
 Un àtom, indivisible.
 Neutrons, protons, electrons ja habitant dins l'indivisible.
 Obriu les portes que els quarks volen passeig.
 I unes cordes diminutament allargades, els seus maons,
 ballant la música del cosmos.
 Que bressolen, entortolligats, espais encara sense nom.
 L'únic és diví.
 El divers, humà.
 Caminant fins a la confusió babèlica del càstig infinitesimal.
 Déu és un bromista fractal, o fatal.
 I, naturalment, la diversitat de Déus habitant els somnis humans.

Antoni Joan Fuster Ferragut

(Inèdit)

Poetes francesos d'avui / BRUNO CORTOT

Poeta i pintor. Neix el 1960 en el Creusot francès. Ha publicat alguns llibres de poesia: *Décharnement*, *Glanure*, *Sagesse, ma foi*, *Du sang dans les oreilles*, *L'habit ne fait pas le moine...*

Ha col·laborat en diferents revistes de poesia i, com a pintor, ha realitzat varies exposicions a França i a l'estranger; té obra a Suïssa, Canadà, Països Baixos, Bèlgica i Japó. Ha rebut nombrosos premis: Prix de la Revue poétique de l'année (Sénat), Medalla de bronze (*Encouragement au Bien pour services rendus aux œuvres sociales*). Cortot és membre del comitè de redacció de la revista «Florilège» i secretari general de l'associació «Les Poètes de l'Amitié»

LA CRISE DE FOI

*J'ai tant bourlingué sur la mousse de mes bières
Et tant affronté de vins rouges en tempêtes
Dans des bistrots minables, dans de tristes guinguettes,
Que je n'ai pu qu'échouer dans le fond de mes verres.*

*J'ai tuteuré le bonheur des folles ivresses
Et l'orgueil mythique du dernier gobelet,
Délaissant, dans un soubresaut écerelé,
Ma lourde carcasse désertée de ses tendresses.*

*Vagabondages entre délire et chagrin,
Entre spiritualité et mes créances;
Je n'ai rien aperçu dans cette vie qui danse.*

*Ainsi, jour après jour, ma foi s'est cirrhosée,
Et je clame toujours cette prière osée:
Versez encore! Versez-moi moult verres de vin!*

LA SIESTE

*C'est l'heure généreuse où la faim s'apaise,
Où la soif épanchée soulage les esprits,
Lorsque sur les paupières, la panse repue pèse,
Que choisit le corps pour se nimer d'infini.*

*Les pensées pieuses deviennent la genèse
D'images inavouées pour rêves imprécis;
Adolescents souvenirs que la catéchèse
A, dans des méandres de mémoire, enfoui.*

*Ainsi, les reins calés au dossier d'une chaise,
Un juste et doux repos bienfaiteur envahit
Le prêcheur rassasié qui s'ensommeille d'aise
Dans des petits mondes secrets et interdits.*

*Mais aux clochers, les quarts, puis les demies et les-
-Heures s'égrènent inlassables et sans souci
sur les humeurs vaporeuses de ces fadaïses
pour appeler aux labeurs de l'après-midi.*

LA CRISI DE FE

He anat tant de banda a banda amb les meves cerveses
I encarat tant de vins negres amb temporal
Dins tavernes llastimoses, dins tristes balls de barriada,
Que tan sols només he pogut encallar al fons dels meus tassons.

He tutejat la felicitat de les boges embriagueses
I l'orgull místic de la darrera copa,
Abandonant, dins un sobresalt esbojarrat
La meva pesada carcassa sense cap tendror.

Vagàncies mitjançant el deliri i la pena,
Entre espiritualitat i els meus crèdits;
No he anotat res dins aquesta vida que balla.

Així, dia rere dia, la meva fe s'ha fet mal bé,
I ara declamo com sempre aquesta oració atrevida:
Posa'm encara! Posa'm molt de tassons de vi!

LA MIGDIADA

Es l'hora generosa on la fam s'assossega,
On la set esbravada alleuja els esperits,
Quan sobre les parpelles, la panxa plena pesa,
Que escull el cos per resplendir-se d'infini.

Les idees pietoses es transformen en gènesi
De imatges no confessades per somnis imprecisos;
Adolescents records que la catequesi
Ha, dins sinuositats de memòria, enterrat.

Així, els ronyons ben col·locats al respall d'una cadira,
Un just i dolç descans benefactor envaït
El sermoneer atipat que es dorm de benestar
Dins petits móns secrets i prohibits.

Però als campanars, els quarts, i després les mitges i les
Hores es desgranen infatigables i sense maldecap
Sobre els humors vaporosos de aquestes ximpleries
Per recordar els treballs del capvespre.

El retorn dels vençuts

- Els nostres ja són aquí!
Quina alegria tan gran!
Veniu a guaitar, padrí
i veurem com passaran!

Els per res són els culpables
de la desfeta final,
sinó uns traïdors miserables
que causaren tot el mal.

Punyalada per l'esquena!
S'alterava la campanya
per una bossa ben plena
i alta com una muntanya!

- Tanca les portes, fill meu!
Jo no els vull veure passar!
Que tinc malalt el cor meu,
ben a punt de rebentar!

Guerrers covards i traïdors,
que fugien del combat
i el vespre, als invasors
s'acostaven d'amagat.

Oh pena dels combatents
davant tan mala jugada!
La joia dels monuments
ençada i violada!

La terra s'entenebria,
un fibló ferest bufava
i de llàgrimes s'omplia
la natura que plorava.

Bruixes falses mentideres,
que en secret emmetzinaven
els soldats i les banderes,
que al buf del vent s'engronsaven.

Els bàrbars profanadors
esbucaven les murades
i a la vista dels traïdors
trencaven deixes sagrades.

Trepig cansat pel carrer
de les tropes que tornaven,
caminant sobre un fanguer
que les pluges amaraven.

Malgrat això, la proesa
dels valents mai afluixava
i el fruit segur de l'empresa
per l'horitzó s'albirava.

Per temor dels qui dominen,
per cobdícies insaciables,
testes honrades s'inclinen
i els bons tornen miserables.

Valents herois i heroïnes,
la roba tota esquinçada,
malmenats com les ruïnes
d'una casa enderrocada.

Un gran repic de victòria
estava a punt d'esclatar,
obrint un camí de glòria
pels qui saberen lluitar.

Vergonya d'haver viscut
per veure aquesta mala hora,
d'un aplec traïdor i venut
al servei d'ídols de fora!

Era gent forta i gallarda,
de cara noble i ardida,
que mai per mai s'acovarda
i sap jugar-se la vida.

El castell més estimat,
record de temps venturosos,
semblava ben custodiat
pels aliats més poderosos.

No basta l'aigua del mar
per plorar tal desventura
ni la ment pot expressar
la grandor de la tortura.

Lluitaren com uns titans
i amb gran esforç aguantaven
les espases amb les mans,
que els enemics cobejaven.

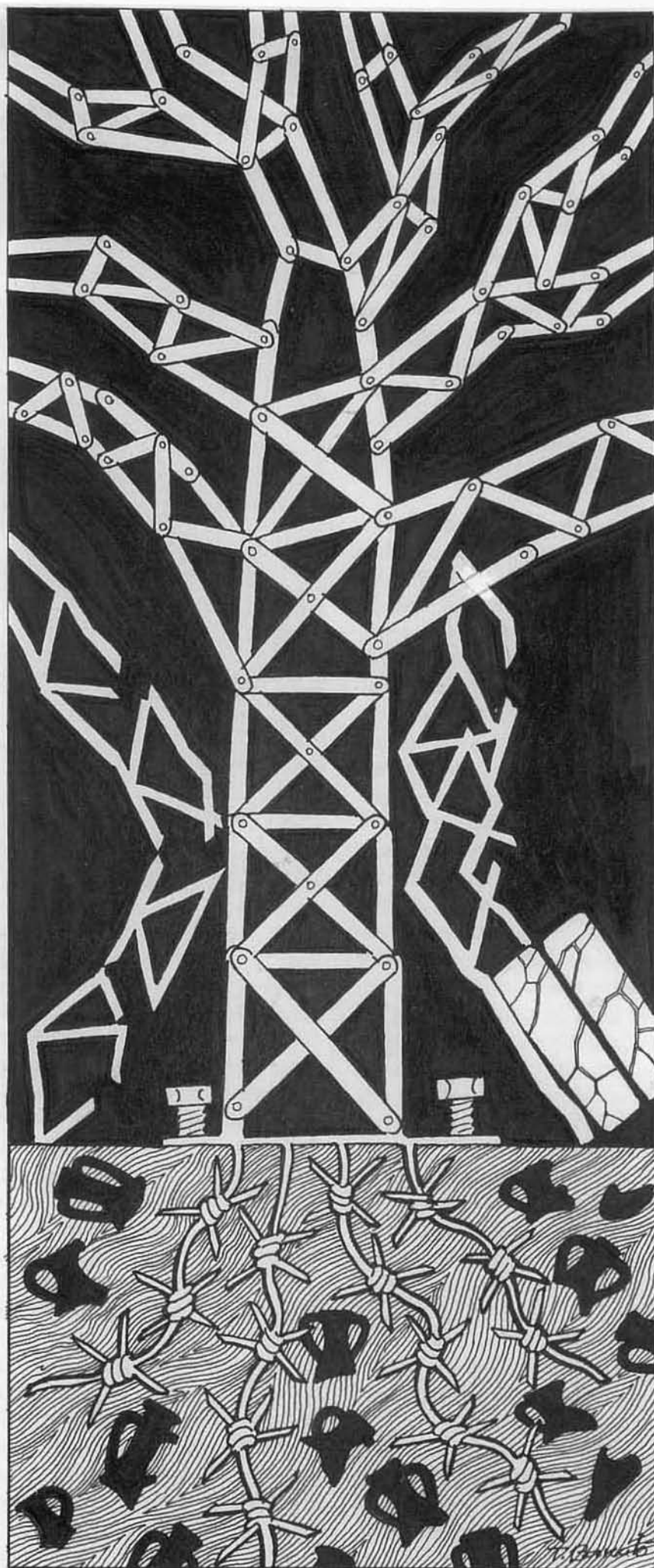
Era emblema de la terra,
gran llegat dels temps antics
i amb traïdoria que aterra
brindaren als enemics.

La terra ha quedat ferida,
sonen campanes de mort.
Sols un miracle de vida
pot allunyar la dissort
que ens envolta maleïda!

23 octubre 2007

(Poema inèdit)

Joan Francesc March

Toni Barceló

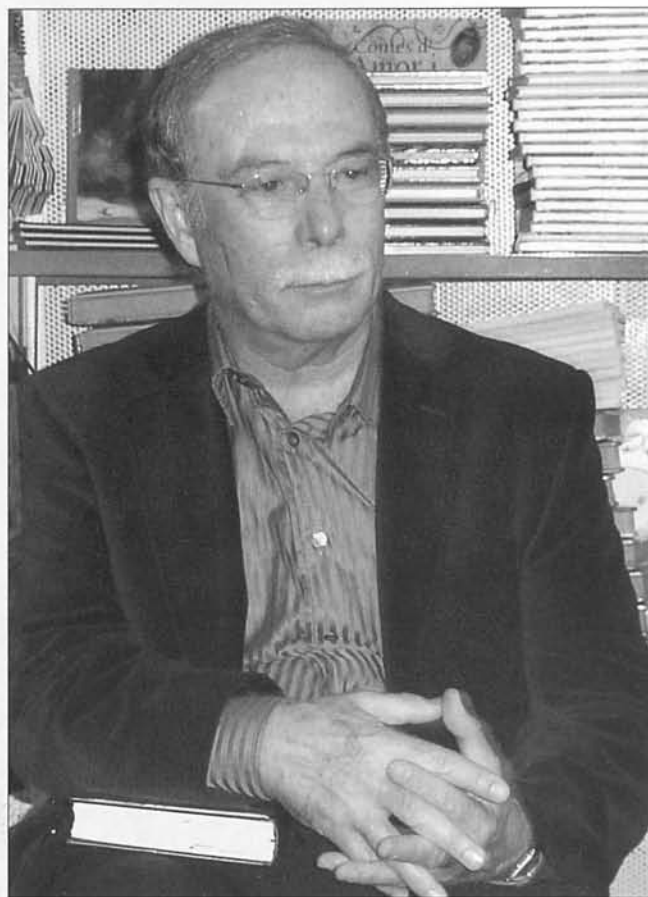
El cel dins la memòria o les desercions de l'ànima humana

Quan Leonard Cabestrany, el protagonista d'*El cel dins la memòria*, queda a mercè de la llum severa, inhospitalària dels florescents de l'enorme oficina on ha estat citat pels seus caps, els responsables dels magatzems de la multinacional de laboratoris farmacèutics Owerkomp, sent un fred glacial que fa pensar en el fred metafòric que impregna les tres-centes setze pàgines de la novel·la de Miquel Mas Ferrà guanyadora de l'última edició del Premi Ciutat de Palma. Tres-centes setze pàgines que transcorren a un ritme inexorable per sendes escabroses i giragonses delirants. Que ningú no hi cerqui la presència de cap flor, de cap ocell, de cap plàcid crepuscle, de cap gest de tendresa: res d'això no existeix en descendir a les clavegueres del poder o de les desercions de l'ànima humana.

Tot havia començat a desencadenar-se, de manera aparentment fortuïta, quan un tal Amadeus Wolf havia entrat a dins la vida de Leonard, un obscur director d'oficina de la Corporació de Finances, lliurat fins aleshores, disciplinadament, amb una monòtona, quasi malaltissa, disponibilitat, a la seva feina bancària. Còmodament instal·lat al seu domicili d'una luxosa zona residencial, feia estona que venia representant el paper "de directiu equànime, d'espòs voluntariós i de benivolgut de les seves contadíssimes amistats". Els únics vicis que s'havia permès a si mateix eren el de la lectura - que practicava a les nits, d'amagatotis -, el de les cases de prostitució i el d'esmorzar, els dijous, a Ca na Maria, amb el senyor Marcus, un notari corpulent, amb cara de nin, que, per alleugerir els efectes de la mala consciència que li creaven els excessos gastronòmics, sopava a diari d'un iogurt i una poma.

Fins que, un bon dia, l'arribada de Wolf, des de terres del nord, comença a trencar aquest guió. Wolf no és ningú, just l'instrument del mal, de la fatalitat, del pitjor dels auguris, que, en la novel·la de Mas Ferrà, personifica Herbert Seltzmann, eminent psiquiatre d'ambigua trajectòria, i principal accionista del consorci alemany que acaba d'absorbir el banc on, des de vint anys endarrera, treballava Leonard Cabestrany. Wolf és la llarga, delirant mà de Seltzmann, que ha vingut a implantar dins la vella Corporació de Finances una fèrria, implacable disciplina, ben pròpia dels temps que corren, uns temps de canvis inquietants que provoquen l'animadversió del protagonista de la novel·la.

Aleshores aquest, que mai no havia estat un

Antoni Vidal Ferrando a la llibreria Quart creixent de Palma (mes d'abril 2008). Fotografia de Joan

rebel, decideix enfrontar-se a la nova situació, sense haver mesurat adequadament les forces, i el que fa és engegar la dinàmica del seu ocàs laboral: la nova empresa el sotmet a dures experiències de *mobbing* i acaba relegant-lo a l'últim escaló de la cadena productiva sense que ningú - esposa, companys de treball, comitè d'empresa - li doni suport ni mogui abelles per ell. Precisament dos dels grans temes que planteja Mas Ferrà en aquesta novel·la són els de la soledat i de la insolidaritat humana.

Fet i fet, Leonard està a punt d'arribar al suïcidí. Però treu forces de la seva derrota i, empès per un rampell de dignitat o de desesperació, sense acomiadar-se de ningú, enfila una autopista que va cap a les planes centroeuropees, i, després de llançar "el mòbil amb ràbia tan lluny com pot" i de lliurar tots els documents a la boca infesta d'un contenidor de deixalles, dona la passa definitiva: "Començaria una vida de zero, com si la providència li hagués concedit una nova oportunitat".

Mentre fuig per l'autopista cap a l'incert, cap

a l'inconegut, Lleonard Cabestrany arriba a creure en la possibilitat de retrobar-se a si mateix i d'encaminar positivament el destí. No sabia que aquest també pot ser implacable. Quan decideix parar a Baselgraz, una ciutat imaginària a la vora del Rin, i acceptar les condicions infrahumanes que Owerkomp ofereix als immigrants sense papers, Cabestrany ha iniciat sense saber-ho un descens vertiginós cap a un infern més real i menys literari que el dantesco: el de la marginació. L'Europa que l'espera és una Europa degradada pel racisme i la xenofòbia. Una Europa on les crestes de gall, la sopa de col, el ventre de vaca, el pastís de ronyó de porc, els guisats de fetges de pollastre amb bledes que serveixen els restaurants barats dels nous guettos que els excessos del neoliberalisme han anat creant, des de la caiguda del mur de Berlín, són el símbol de la immundícia que habita els entramats de moltes consciències.

Miquel Mas Ferrà, a més d'un dels millors narradors de l'actual literatura catalana, és un intel·lectual compromès i sensible capaç d'intuir la projecció dels ritmes de la seva època. Sembla que, mentre escrivia *El cel dins la memòria*, fa uns anys, ja sentia es brams dels fatxendes que cridaven *Duce!*, *Duce!* després de la victòria electoral de l'actual batle de Roma. Perquè, tot i que l'acció de l'obra se situa en un hipotètic futur, aquest ja el tenim a tocar de mà a molts d'indrets del context de la civilització occidental. Ja fa temps que han començat a existir els homes aranya d'aquesta novel·la, els quals teixeixen "teranyines d'or pels grans senyors del món". Lleonard arribarà a haver d'elegir entre formar part d'aquest exèrcit de perdedors o "emprendre el camí d'aquells que han sabut grimpar valent-se de l'individualisme, alçant-se per damunt de muntanyes de cadàvers, esqueixant definitivament el passat i els formalis mes morals".

En certa manera, el que passa a Lleonard Cabestrany és el que passava a Harry Haller, el protagonista d'*El llop de les praderies*, de Hermann Hesse. Ambdós han de fer front a una personalitat escindida per la lluita entre una naturalesa moral i una naturalesa perversa i instintiva - l'eterna lluita entre el bé i el mal, al capdavant; ambdós són maltractats per la vida i abandonats per les esposes, ambdós pensen sovint en el suïcidi i ambdós són homes madurs que viuen a mercè d'una passió torrencial pels atractius físics d'una noia jove. Encara que la Maria de Haller no era tan perversa com la Valeria Stolan de Cabestrany, la figura femenina que impregna de misteri, de confusions i de sensualitat la major part de la trama d'*El cel dins la memòria*. Una trama que gira entorn dels dilemes, dels horrors i de les paradoxes de la condició humana i que, d'alguna manera, obliga el lector a definir-se respecte a les qüestions que s'hi plantegen.

Perquè, a la Baselgraz imaginària de Miquel

Mas Ferrà, s'ha desencadenat una dinàmica diabòlica que enfronta dos moviments ciutadans i que, sens dubte, podria acabar estenent-se per molts d'altres indrets del planeta: sota la tolerància d'un Estat, que ben aviat controlarà l'extrema dreta, s'esdevé una implacable persecució dels obrers sense papers més indòcils i dels seus aliats, que, a poc a poc, començaran a desaparèixer misteriosament. Baldament aquesta babel de races i de tribus procedents de les nombroses plagues mundials de fam i d'injustícia siguin els autèntics pulmons que oxigenen l'economia del sistema, la seva presència física, el seu drama existencial neguiteja la malsana sensibilitat de la gent d'ordre, que es nega a compartir amb ells les escoles, les clíniques, els cinemes, les discoteques, els supermercats... Ben aviat el conflicte generarà accions violentes: tortures, suïcidis, assassinats, actes terroristes.

A dins aquest context, Mas Ferrà va perfilant la figura d'una sèrie de personatges singulars, audaçs, malastrucs; a vegades generosos, a vegades perversos, amb freqüència ambigus, que donen vida a una acció trepidant i carregada de simbolismes. Hi ha moments en què la tensió col·lectiva i els drames personals adquireixen una contundència que fan pensar en les vibracions angunioses i en els gruixos de desesperació existencial que es desprenen d'algunes obres de la plàstica moderna com *El crit* d'Eduard Munch.

El desenllaç, el presideixen els experiments de manipulació genètica de Herbert Seltzmann, destinats a fabricar subhumans "dòcils, mal·leables i forts com a rocs" en vistes a una futura societat dominada pel pragmatisme, en la qual s'haurà "eradicat definitivament la violència, la lluita de classes, les revenges, l'acció hostil de l'home contra l'home, tot allò que ens ha conduït, al llarg de la història, a l'atrocitat de les guerres". Pura estratègia d'una ment perversa destinada a ocultar les ànsies de domini i la indignitat darrera falsos objectius teòrics.

Dins aquesta línia, *El cel dins la memòria* també podria ser perfectament una variant actualitzada de la famosa novel·la futurista de George Orwell *Mil nou-cents vuitanta quatre*. Mas Ferrà també ens situa davant l'amenaça d'un estat capaç de controlar les accions i fins i tot els sentiments dels seus súbdits. Un estat en què l'ètica, la moral, la democràcia ja són conceptes caducs. I, ben igual que Winston Smith arriba a estimar el "Gran Germà", Lleonard Cabestrany, després d'haver traït els amics que l'havien ajudat mentre era un pobre sense papers que treballava al passadís cent seixanta-vuit de l'àrea trenta-quatre B dels immensos magatzems Owerkomp, després d'haver ascendit als llocs de privilegi que el nou ordre reserva als qui contribueixen a fer-lo possible, després d'haver "substituit el greix i les vísceres per les amanides i el peix a la brasa" i després d'haver

Capells, fotografia de Marina Luz Pozzebon

fruit dels paradisos eròtics del cos de Valeria, també arriba a admirar a distància Herbert Seltzmann, de qui, fins al final de la novel·la, només sap "que li agrada el teatre de l'absurd, la música dodecafònica i l'art expressionista i que col·leccionava aràcnids de tot el planeta". El poder sempre es mantén a distàncies siderals de les nostres quimeres i de les nostres necessi-

tats. Tot i que el protagonista d'*El cel dins la memòria* ho descobreix massa tard, quan ja no li és possible suportar el silenci de l'ànima.

D'entre els innegables encerts argumentals i formals d'aquesta novel·la (un esquema narratiu que manté l'interès fins a l'última pàgina; esplèndida galeria de personatges; una admirable solidesa estructural; elements de ficció convincents i estimulants; precisió del llenguatge, que flueix sense excessos ni tòpics), jo destacaria el seu propòsit de trencar amb molts d'anys de tradició narrativa illenca, massa centrada en temes d'àmbit local. Després d'haver burxat amb mà de mestre dins les xacres de la Mallorca del segle XX a les seves tres últimes novel·les (*Camí de palau* - Premi Andròmina 1995 -, *La Rosa d'hivern* - Finalista del Premi Sant Jordi 1998 - i *Riberes de plata*), Mas Ferrà ha fet el salt cap a un tema de rabiosa actualitat mundial i l'ha volgut projectar cap a un difícil, problemàtic futur. *El cel dins la memòria* és la resposta d'un ciutadà d'Europa recelós que es nega a acceptar la versió oficial, segons la qual vivim en el millor dels móns possibles, i que, seguint la tesi dels últims assaigs d'Aldous Huxley, ens convida a plantar cara al malson de la ciència. Sobretot quan aquesta es posa al servei dels enemics de la llibertat.

Antoni Vidal Ferrando

* Text escrit per a la presentació a l'Espai Mallorca de Barcelona, l'onze de juny d'enguany, de la novel·la *El cel dins la memòria* de Miquel Mas Ferrà (Premi «Ciutat de Palma Llorenç Villalonga», 2007)

Dia 22 de juliol

Santa Maria Magdalena

Contra s'idea de molts, s'Evangelí no arriba a dir que fos pecadora. És ver que hi ha autors que l'han identificada amb aquella dona pública que va entrar a ca un fariseu de Cafarnaüm anomenat Simó un dia que tenien el Bon Jesús convidat a dinar, i que tan bon escàndol va moure, perquè es qui seien en taula no se podien avenir que ell li permetés tan sols acostar-s'hi. D'aquesta, sí que sabem que havia pecat molt, però de Santa Maria Magdalena no ho podem assegurar, per més que, si consta que va arribar a dur set dimonis dins el cos, per part o banda hi devien esser entrats. Però vegem ara amb una mica de detall com va esser sa seva vida.

Santa Maria Magdalena era sa petita de tres germans: Sant Llätzer, Santa Marta i ella, fiis d'una família benestant, que vivien a un llogaret anomenat Betània, a quatre passes de Jerusalem. Quan son pare i sa mare moriren i arribà s'hora de partir-se es trastos, ella, com que no era gens interessada, va deixar que es germans fessen ses partions i triassin. Pensant que En Llätzer, essent homo, ho tendria més bo de fer pegar adesiara una fuita a cobrar es lloguers, varen decidir que prendria ses cases que tenien a sa capital; Na Marta, que no hauria deixat ca seva per res nat del món, va prendre sa casa de Betània i un parei de corterades prop de la Vila, i per Na Maria, només va quedar un xalet a Magdala, just a sa vorera del llac de Tiberiades (una finca que ara valdria un capital) i sa part que hi havia en dobbers.

Amb sa germana, no s'avenien gens. Per paga no s'assemblaven de res: Na Marta era baixeta, rabassuda i de pell comuna; Na Maria era prima i gràcil, de pell setinada i amb una cabeiera prodigiosa que tenia tothom admirat (i que tan bé va sebre pintar el Correggio). Na Marta feia feina de sol a sol; a trenc d'aua botava d'es llit i tot lo dia l'hauríeu vista donant menjar a s'aviram, coint herba p'es conís, traginant fems, munyint i encara feia sa cuina i menava la casa com una copeta d'or, i per afegitó, si li quedava una estona, la dedicava a aparrussar roba p'es soldats que En Llätzer, que era militar, tenia a ses ordes. Naturalment, Na Marta no feia més que donar mala vida a sa germana perquè li ajudàs, però Na Maria, que de nina havia estudiat a un col·legi de capital, duia altres curolles com eren llegir, meditar, instruir-se, visitar exposicions i escoltar conferències, i fer-se amb intel·lectuals. Cansada de sentir remugar Na Marta, quan se va veure amb dobbers i casa pròpia, s'hi va mudar, després de parar-la i moblar-la amb un

gust exquisit. Sa gent de Magdala, sobretot ses dones, com la veien jove, elegant, distingida, culta, intel·ligent i progressista, no la podien sofrir i la xerraven d'aquesta manera:

- Diuen que a ca seva té dutxa.
- Qualsevol cosa crec. És una pocavergonya.
- La vest una modista de Jerusalem...
- És una pocavergonya.
- Comana sa roba interior i es perfums a Egipte...
- Te dic que és una pocavergonya.

I així li degueren anar posant, a poc a poc, aquest barret que, de santa i tot, encara no s'ha arribat a treure.

Un bon dia, Santa Maria Magdalena se va entretenir de ses predicacions i miracles del Bon Jesús i, curiosa com era per ses doctrines de moda per un vent i malapler que començava a estar per culpa d'aquells dimonis que he dit per un altre, ja ho crec que va partir a trobar-lo com si hagués tengut foc dins ses sabates. Després de sentir-lo predicar i alliberada d'aquell mal infernal, ja no el va voler deixar, sinó que el seguia i el servia juntament amb altres dones piadoses. De llavors ençà, molt santa degué esser sa seva vida ja que va merèixer del Bon Jesús es privilegi especialíssim d'esser sa primera que el va veure després de sa Resurrecció. Pensau amb quin goig devia córrer escampant la nova pertot arreu. Com diu un cèlebre historiador, es cristians devem a l'amor de Santa Maria Magdalena el testimoni d'un déu ressuscitat.

Nota

En la redacció d'aquesta vida de Santa Maria Magdalena, m'he permès una llicència: he refós dues Maries, la de Betània, germana de Llätzer i de Marta, i la Magdalena, en una de tota sola. El mateix Jacob de Varazze, a la seva *Llegenda Àuria* (segle XIII), cau en aquesta confusió, no sé si deliberadament. Són molts els escriptors, artistes i fins i tot predicadors que se permeten fer-ne una no sols de dues, sinó de tres, i això dóna peu a considerar-la pecadora, com he explicat en el començament. Afavoreixen aquestes confusions les discrepàncies que presenten els evangelistes en les versions respectives de l'escena de la unció: Mateu, 26:6-13, Marc 14:3-6 i Joan, 12:1-8. I encara trobaríeu textos en què el personatge rep interferències de la dona adúltera de Joan, 8:3-11.

Qualque lector m'agrairà, en canvi, que no haja caigut en la temptació fàcil, i tan explotada darrerament, de suposar-la esposa o amant del Bon Jesús.

Josep A. Grimalt

La nova Llegenda Àuria per l'autor d'*Història d'una dama i un lloro*, dins *Paraula de Narrador* 3 *

* La presentació de les col·leccions literàries *Paraula de Poeta* i *Paraula de Narrador*, a càrrec de Pere Joan Martorell i de Cathy Sweeney, tengué lloc a la Biblioteca Pública Can Sales de Palma, dia 28 d'abril de 2008

Tot fitant l'anhelada llum

En ocasió de la presentació d'un dels seus llibres -ja ha plogut de llavors ençà-, vaig dir d'en Jaume Mesquida: "Vet aquí un torrent". I crec que no anava massa errat de comptes. En aquest temps de sequera -m'atreveria a dir tant física com intel·lectual- és un goig veure que existeixen poetes com ell, pertinaços conreadors de la paraula que no defalleixen i que apliquen allò tan nostre de

*Qui s'enamora no es cansa
si viu en l'opinió
que després d'una maror
sol venir una bonança*

O, si ho volem amb una altra dita més concisa, *del treball surt el profit*. Els que tenim la sort de ser amics d'en Jaume sabem d'ell que és un treballador nat, un veritable lluitador per a qui la poesia constitueix una forma d'entendre la vida i, el que pot ser és més difícil, d'actuar d'acord amb els seus principis. D'aquesta manera no és d'estranyar que tant l'una com l'altra, vull dir la bonança i el profit, li hagin arribat en forma de sengles reconeixements a la seva obra: primer fou el Premi «Pollença de Poesia», l'any 2005, per l'obra *Declivi de la mirada*, i, ja en el 2008, ha obtingut els premis «Vila de Lloseta» amb el poemari *Surant entre mots* i el «Bernat Vidal i Tomàs» amb el recull que avui presentam, *Arrels de llum*.

No estam parlant doncs, ni prop fer-hi, d'un principiant. Abans dels esmentats guardons, el poeta comptava ja en el seu haver literari amb una dotzena llarga de títols que han merescut elogis tan justos com mesurats. I crec, precisament, que aquestes *Arrels de llum* constitueixen d'alguna manera la síntesi a partir de la qual Mesquida ha construït el seu univers poètic particular. Hi trobam, efectivament, una delicadesa poc usual en aquests recull que el diferencia d'altres obres anteriors, sovint esquerpes i plenes de caïres, sense excessives concessions a la galeria. Els primers versos, de fet, ja en són una mostra fefaent:

*Un vent suau
baixava dels turons propers*

Tanmateix aquest aparent lirisme es barreja amb inequívokes mostres de maduresa, com quan en aquest mateix poema afirma sense pal·liatius que *només en el dolor i en el silenci s'aprèn a viure*. Però vet aquí que, com si d'una troballa es tractàs, el poeta descobreix la llum. *Ni pluja ni llàgrimes*, afirma, mentre ens relata la dimensió del prodigi:

*Succeïa llavors quelcom veritablement estrany:
el cel es tornava permeable a la llum.*

A partir d'aquest moment ella, la llum, esdevindrà un estri insubstituïble, una veritable taula de salvació enmig d'un nívol fosc ple d'invisibles trampes. Enmig de tanta desolació i obscuritat, Jaume ens proporciona la recepta infal·lible, aquella que ens permetrà assolir els nostres somnis i quimeres:

*Aquesta paraula llampant
empra-la com a bastó de cec.*

Restablerta la llum, s'obriran prodigis mai vists, canviarem la mirada sobre les coses i els atorgarem llurs vertaderes qualitats, aquelles que mai de mai hagueren de perdre sota el pretext del relativisme o la superficialitat:

*De pedra i fang ressec
és la humilitat d'aquest camí.*

Descobrirem també en els seus versos l'obrador d'aitals prodigis, aquest *Vell mestre, polidor de paraules i silencis*, que ens ha permès, entre altres revelacions, *veure a l'aigua clara el reflex del llorer*. Tanmateix el poeta, en un exercici de sinceritat que l'honora, reconeix que són els mots que el modelen a ell, i no pas a la inversa:

*Mai no he pogut
comandar sobre les paraules.*

Mesquida reconeix, efectivament, que mai no ha estat el que se'n diu un *poeta il·luminat*, i que ha hagut de gratar ferm fins a trobar les arrels de llum d'on neixen els seus versos, als quals, com diu al poema "Llenguatge" descriu sàviament com a *Paraules polides conservant l'alè*. I les eines de les quals s'ha servit per remoure el pedregam de la vanitat i la ignorància fins assolir aquestes anhelades arrels no són altres que la tenacitat i la reflexió, com assenyala en el bell poema "Ànima de cirerer en flor":

*Mentre no detura el seu camí,
el poeta serenament reflexiona.*

Hi trobam també en aquestes *Arrels* alguns versos inquietants, amables i lapidaris alhora:

*Els meus amics més propers
descansen al peu dels meus versos.*

Tot seguit hi endevinam, tanmateix, una lleu promesa d'eternitat, una espurna de l'esperança necessària per a sobreviure entre el dolor i el desconhort terrenal: *les paraules promeses abracen l'Univers*. Al capdavant Jaume no ens oculta les seves intencions, que no són altres que les d'esdevenir ell mateix paraula pura, vers tan clar com transparent enmig de l'opacitat i el sofriment:

*Home en un poema.
Això és el que volies ser tu.*

Assolida la llum, tots els esclats o llampecs que se li assemblen li pareixen poc menys que focs fatus, fum que s'esvaeix tan bon punt com s'acaba l'enganyosa lluïssor del coet que pretén, inútilment, acariciar el tel del firmament. En la comunió home-paraula el poeta ha trobat alguna cosa semblant a la immortalitat, *satisfet ja tan sols de sentir al meu interior / les grans ovacions del silenci*.

Conscient que *També les aigües blaves / guarden al fons deserts d'arena*, Mesquida se sap missatger de la malenconia interminable. Escèptic per naturalesa (*Mai no vas creure en la passió dels déus llunyans*) sap que és aquí, a la erra, on ha de trobar alguna forma de paradís possible abans d'acabar-se a allò que, en una esplèndida metàfora, descriu com

*La freda amplitud del silenci
en la nit vagabunda i buida*

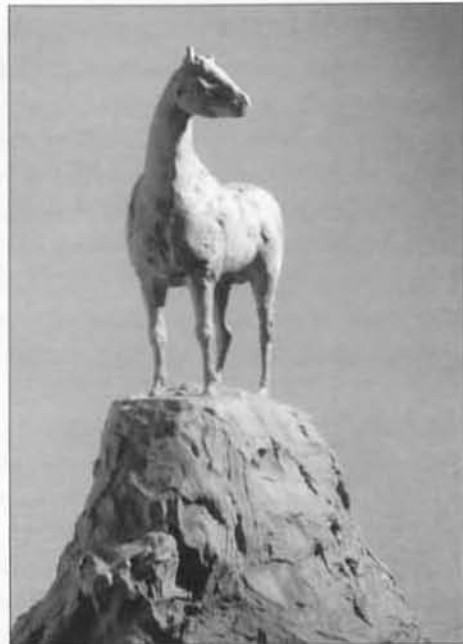
Qui sap si aquest petit paradís no rau en la mateixa poesia, en la subtil màgia dels versos, que al capdavant és una forma de pervivència més enllà de la fugacitat de les nostres vides:

*Però la llum dels escrits queda per sobre totes
[les coses,
com guspires d'aigua rosada en un llit de
[nenúfars fragants.*

No en resta, doncs, sinó felicitar Jaume Mesquida per aquesta bella i suggerent incursió en el bell i llenegadís territori dels mots amarats de sentiments. Per als qui estimam la poesia de debò aquesta és sens dubte una excel·lent notícia. Ara només resta que ens deixem amarar per la llum que traspuen aquestes *Arrels* i que l'escampem onsevulla anem, baldament hi regni la més impenetrable i lúgubre de les tenebres.

Miquel Àngel Lladó Ribas

[Text llegit a Santanyí el 19 de juliol amb motiu de la presentació del llibre de poemes *Arrels de llum*, de Jaume Mesquida i Sansó, guanyador de la XXIII edició del Premi de Poesia «Bernat Vidal i Tomàs» i publicat per Editorial Moll, juny 2008]

Equus victor, escultura de Damia Ramis Caubet

Vara útil

Si tu avances a través del llenguatge
que s'aixeca com una boira càlida

o un núvol fosc ple d'invisibles trampes,
potser vegis on es trempa i qualla el llamp.

No cal dir que és una llum molt intensa
que t'alleugerirà la visió entre les ombres.

Aquesta paraula llampant
empra-la com a bastó de cec

per a temptejar en el camí esquerp
on es puguin trobar les altres més ombrívols.

I vés amb cura de deixar-la escrita amb gratitud.
Com qui sembla una canya.

Ja que llavors, un cop tallada per altres mans,
serà, tingues-ho per segur, una vara útil

on es pugui recolzar el que rere teu arriba
fent camí i alenat amb forts panteixos.

Potser ell descobreixi per què varem ser massa aspres
quan cercàvem de les paraules únicament la bellesa.

Com el cavall que poteja sense aturall sobre la mateixa pedra
i les espurnes que flamejants aixeca donen fe de la seva bravura

Potser ell descobreixi per què
no varem saber, en la nostra compulsiva ardor,

ser amb les paraules com la soferta mare
capaç d'embolicar l'immens dolor amb tendresa.

Jaume Mesquida

Pedra foguera

Antologia de poesia jove dels Països Catalans

*Com a delme de tant d'amor solament us deman
que el meu dia feu una foguera tan alta, tan alta, que succioni les vostres paraules,
que dansi tota dins la solitud del Port vostre.*

MIQUEL BAUÇA

Té poquíssims lectors i lectores. Gènere per a minories, diuen. Fins i tot hi ha gent que considera que ha perdut el seu pes moral i constructiu dins la societat. Tot i aquestes circumstàncies, LA POESIA no fa més que florir per totes bandes. Si no, no s'explica com actualment hi ha set i ganes de versos: hi ha nombrosos recitals i festivals en tots i cadascun dels punts exactes que componen el mapa dels Països Catalans, trobades poètiques i festives que s'estan consolidant fortament al costat d'altres actes amb caràcter menys institucional i que van prenent cos amb molta potència gràcies a la passió dels organitzadors i del públic. Ben cert és que dia a dia no deixen de néixer més i més editorials i noves col·leccions on s'exposa aquest esplendor, aquesta disbauxa, aquest autèntic festival de noves veus, noves tendències i noves maneres de fer, sobretot entre els i les més joves. La poesia està viva i està viva perquè és LA VIDA en paraules majúscules tot i que des d'alguns sectors ja es vulgui firmar la seva defunció o un funeral fet a l'antiga manera. La vida necessita de la poesia, ÉS POESIA, perquè en el fons POESIA ÉS TOT.

Des d'aquesta certesa, el col·lectiu *Pèl capell* ha volgut reaccionar de bell nou a través d'una autèntica mascletà de metàfores. Aquest col·lectiu lluitador i de combat literari, aquest col·lectiu apassionador i llibertari, ha aconseguit completar tota una sèrie d'objectius, passes en el gran camí de l'art, el color i la vida: primer lluitaren en la campanya VOLEM BLAI! per tal d'aconseguir reivindicar merescudament l'obra del gran Blai Bonet (molts altres autors com Maria Mercè Marçal o Andreu Vidal han estat també degudament reivindicats per aquest grup), després ajudaren a tots aquells i aquelles joves desconeguts a publicar els seus primers poemes en format paper en una revista que no deixa ningú indiferent a cada publicació (una autèntica celebració cada cop que arriba al públic a través de *performances* i de recitals molt participatius i carregats d'espectadors i espectadores), finalment ara han tornat a l'acció més revolucionària per donar una passa endavant i acomplir un somni que feia temps que dormia, una letargia que finalment ha agafat cos: el resultat és *Pedra foguera. Antologia de poesia jove dels Països Catalans* (Documenta Balear,

Ciutat de Mallorca, 2008), una mostra representativa de tot aquest moviment, de tota aquesta varietat, de tota aquesta explosió que està agafant volada d'una forma bellíssima i considerable per tots els racons dels territoris de parla catalana. Aquest somni, aquesta arrencada!, conté vint-i-vuit autors i autores, molts d'ells i d'elles inèdits/inèdites, i d'altres que, tot i ja haver publicat quelcom, han participat majoritàriament amb poemes no publicats encara per tal d'oferir no només una mostra acurada/fidel de la producció de cada poeta sinó també una autèntica novetat editorial que despertarà, de ben segur, l'interès de tot aquell que estimi de cor i de plaer la poesia.

Des dels anys 70-80 (recordem l'antologia de Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valladaura *Les darreres tendències de la poesia catalana 1968-1979*) no s'aconseguia portar a terme un projecte d'aquestes característiques: una antologia amb voluntat de fer país, cultura, llengua i història des de la joventut i l'esperit que aquesta joventut representa. Altres antologies han anat apareixent, en efecte, però cap a nivell de Països Catalans i és que la disgregació total dels membres que componen aquest Bell i Gran i Vast país són en efecte com els òrgans d'un Frankenstein en estat de putrefacció. *Pèl capell*, coneixedor d'aquesta situació, ha volgut donar empenta de la millor manera possible: a través d'art, joventut, vida, alegria i poesia. El resultat arriba ara a totes les vostres mans amb molt èxit allà on s'ha presentat i amb una forta acollida tant lectora com crítica. Tal i com diu el poeta i crític Sam Abrams al seu article "Jugant amb el foc" (aparegut al diari «Avui» dimecres 28 de maig del 2008) comentant l'embranchida de *Pedra foguera*: "I és una de les poquíssimes vegades que una proposta vitalista no ha estat rebuda a la cultura catalana amb indiferència, displicència o hostilitat".

I per si això no bastés, el polifacètic artista Perejaume ha realitzat la portada: una veritable explosió de formes, colors, volums, músiques, sensacions, que s'originen des de la sensualitat, la carnalitat, el desig, la fam i totes les accions del lliure sentir i identificades, salivosament, en una boca que saluda amb ganes d'incitar, excitar i provocar el goig. Un cop hom entra a través de les pàgines obertes d'aquest foc fet paper descobreix que el poeta Enric Casasses ha donat

un toc de dièsel, un Motor Turbo, amb un pròleg titulat ARRENCADA on fa un estudi profund, amè i apassionat del que s'ha trobat amb aquests joves entre les mans. Tothom té el seu espai, no només els vint-i-vuit autors aquí presents amb fotografia, biografia, poètica i quatre poemes, sinó també tots aquells centenars que per qüestions editorials han quedat fora perduts en la immensitat del món i de la garriga seca: joves, grans i petits, tots formen part d'aquesta gran gènesi, d'aquest cercle potentíssim en el qual s'inscriu aquest autèntic moviment de foc, de pedra, de foguera i d'espurna poètica que estem vivint actualment.

I finalment, s'ha de destacar que el volum sençer està merescudament dedicat a Josep Palau i Fabre, l'Alquimista d'Alquimistes, que amb la seva obra i la seva vida ha engendrat algunes de les potències més fortes en aquests i aquestes joves amb ganes de devorar la vida i de construir el gran foc. Ja des del principi s'havia pensat en ell per tal de realitzar la tasca de prologuista, però la seva còrpora ja havia vist "els últims Picassos" i era incapaç de cometre tal esforç. Quan el col·lectiu de *Pèl capell* i amics/amigues havien de visitar-lo ja va ser tard. Va morir abans de poder contemplar el resultat final, ja dedicat a ell des del bon principi de ser fregat per la pedra de la pira tal i com Palau mereixia.

I és que *Pedra foguera* (a part de ser també el nom d'una revista satíricoanarquista a Felanitx fa

molts anys i el títol que el Papa Joan Pau II va usar per englobar tota la seva obra poètica completa) és també la metàfora constructiva, la metàfora alquímica, que explica la primera espurna, la primera fregada de pedra a través d'un procés tel·lúric per començar a frotre foc i cremar-ho absolutament tot. No es tracta pas d'un final o d'un acabament del viatge: els autors i autores joves menors de trenta anys inclosos en aquest volum estan en el principi de fer caliu, en ple procés de transformació: del no-res al sí-tot!

Tot aquest foc i esforç no hagués estat possible sense el suport de la Federació Llull, gran organisme que dona força a la nostra llengua, cultura, pàtria i identitat i que està integrada per Acció Cultural del País Valencià, Obra Cultural Balear i Òmnium Cultural. Sense aquesta gent defensora i lluitadora, així com sense l'ajuda indispensable de Documenta Balear, que ens donaren suport en tot moment, *Pedra foguera* no hagués pogut arribar a totes les mans i ulls possibles, com tampoc no seria possible que aquesta antologia plena de foc arribés precisament a aquestes mans pel preciós preu popular de set euros. Així doncs la poesia retorna allà on ha d'estar, **EN EL TOT I PER TOT I PER A TOTES I TOTS! LA POESIA US FARÀ LLIURES!** Llegiu i jutjau-nos.

Jaume C. Pons Alorda

Coberta: il·lustració de Perejaume

Pedra foguera. Amb pròleg d'Enric Casasses. Publicada per Federació Llull/Edicions Documenta Balear, Palma 2008

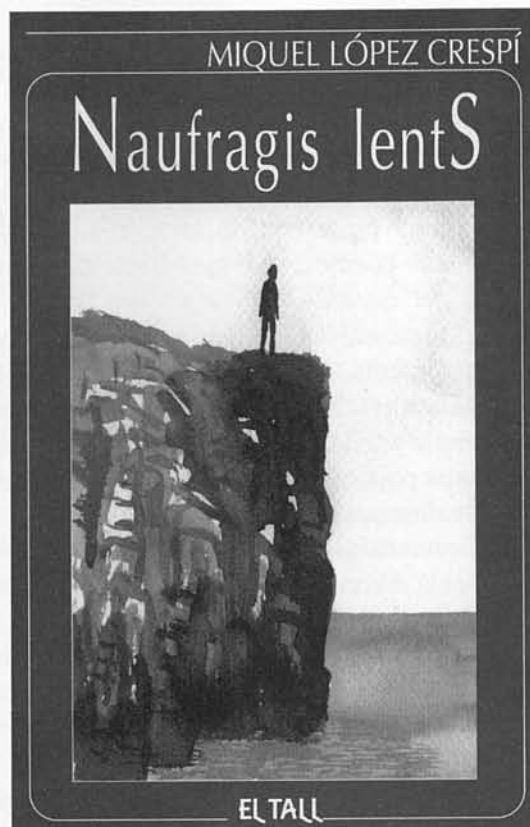
D'utopies i de paradissos perduts: *Naufragis lents*

Hi ha llibres que no necessiten pròleg. És el cas d'aquest poemari de Miquel López Crespí, la diafanitat del qual fa sobrer qualsevol comentari previ. Però l'amistat i el respecte que sent envers l'escriptor m'impedeixen negar-li unes ratlles, que tanmateix consider innecessàries, perquè ni al llibre li cal cap presentació ni és precis explicar a ningú qui és el nostre escriptor.

Els poemes de *Naufragis lents* són una mostra dels temes, de l'estil i, en general, del món literari de Miquel López Crespí. En ells el poeta gira els ulls envers el passat i hi descobreix tot un cabal d'experiències, inscrites en els signes d'un temps ja esvaït, però que constitueixen un moment intens, caracteritzat per la lluita per la utopia i per la vitalitat de la joventut. Hi trobam els viatges, les pel·lícules i els llibres d'una època de la qual esperàvem que sorgiria un món millor, quan encara es parlava de lluita de classes i de tots els alliberaments possibles. París, Irlanda, Roma, Rússia... són els escenaris de molts d'aquests poemes, en els quals no manquen referències a Sergei Mikhailovich Eisenstein, a Karl Marx i Friedrich Engels, a Bertold Brecht, al cinema compromès dels anys 60 i 70, etc.

Miquel López Crespí retrata un món que ja no tornarà, irremissiblement esborrat pel pas del temps, però també per la brutalitat d'un capitalisme que paradoxalment es diu liberal, per les claudicacions dels lluitadors d'un altre temps, i per les pereses, les inèrcies i les covardies de tots plegats. D'aquesta manera, els poemes de Miquel López Crespí posen el dit a la llaga i ens fan veure que, en tan poc temps, hem venut l'esperança, hem malbaratat el somni i hem fet impossible l'ideal. Tanmateix, i això és el més important, el poeta comprèn que el paradís perdut no és el món utòpic que el jove d'aleshores perseguia, sinó aquesta mateixa experiència viscuda de lluita per uns ideals i ara ja esvaïda.

Tota l'obra poètica de Miquel López Crespí es caracteritza per una intensa unitat. Aquesta ve donada, en primer lloc, tant pel fet d'inscriure's en una tradició antiformalista i heterodoxa -sota el mestratge d'autors com Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Joan Salvat-Papasseit, Pere Quart o Jaume Vidal Alcover-, com per la recerca d'una llibertat formal que troba la seva forma natural d'expressió en l'ús del vers lliure i, sobretot, en un to narratiu, que mai no ofega el lirisme. Ara bé, la poesia de Miquel López Crespí no cau en la discursivitat ni en la facilitat pròpia de la poesia realista dels anys 60 i 70, ni es deixa enlluernar per la gratuïtat dels jocs formals, falsament innovadors, que es posaren de moda durant els anys 70. D'aquesta

Coberta de Llorenç Pons Moll
Publicada per El Tall Editorial, dins la
col·lecció La sinia del tall (Mallorca 2008)

manera, en els poemes de *Naufragis lents* trobam un llenguatge diàfan, despulat d'imatges gratuïtes, que trenca amb la tradició postsimbolista i respon a una lliçó de senzillesa i de sinceritat.

En segon lloc, la unitat de la poesia de López Crespí prové de la insistència en uns temes i motius d'origen autobiogràfic, com són la memòria i la reflexió sobre el temps històric viscut, el compromís polític i artístic, i l'experiència personal, que es palesa sobretot en les referències als viatges, als llibres i al cinema. Els anys d'infantesa durant la postguerra i el temps de joventut en la lluita contra el franquisme constitueixen una experiència vital, que esdevé el nucli de la seva evocació del temps perdut. Però la mirada políticament compromesa del poeta en cap moment no impedeix la visió elegíaca del temps passat, sempre despulada de sentimentalismes.

En aquests poemes, per tant, el lector trobarà el testimoni sincer d'un home que passa revista als retalls de la memòria que ha guardat i que, amb ells i amb la poesia, reconstrueix -és a dir, reviu- un món passat i ens en fa espectadors.

Benvingut sia aquest llibre de Miquel López Crespí, que se suma a la quasi vintena de poemaris que fins ara l'han precedit i que, pel seu propòsit testimonial i de lluita, demostra el compromís incansable del nostre escriptor amb la Justícia, amb el nostre dissortat país i amb la Literatura.

Pere Rosselló Bover

Palma (Mallorca) novembre 2007

Es fa fosc

Es fa fosc,
i la nostra esquena
el dia mor.
No sé res,
cap idioma,
cap història.
Amb prou feines
puc escriure aquest poema,
llegir el llibre,

recordar.

Es fa fosc
i tinc por al moment
exacte de totes les solituds.
Les ombres s'esguimben com un ganivet
i només hi veig
les impossibles rialles dels infants
entrant per la finestra.
Es fa fosc i,
abans que arribi el silenci,
recordaré el dia esvaït,
la llum que era
com un llibre de pregàries als dits,
l'èxtasi religiós del vent
acaronant el bressol del temps.

Mahler

Les ambulàncies cerquen cadàvers quan declina l'horabaixa,
escoltava el conegut intermezzo.

Mahler,

com un xiscle enmig d'aquesta solitud
nascuda de la incertesa.
Els violins són com a pistons d'una enorme màquina,
una electritzant tensió del verb
bastint adagis inimaginables.
és evident que hem provat de reflectir
tota la ferotgia dels instants,
aquest destructor equilibri inestable,
talment esquitxos freds sobre les galtes.
No deixava de ser interessant
constatar les dents ensangonades de les hores,
llur malèfica vanitat i follia
esberlant la boca de tantes víctimes.
El segle desapareixia enmig de dogmes i discursos,
immenses fogueres on cremen llibres.
S'obre un irreal horitzó més enllà
del conegut camp de batalla.
Sota la incerta i alarmant aparença de l'absència,
s'agita,
violent,
il·limitadament pervers,
l'obscur reialme de l'ídol,
aquesta espiral cendrosa,
aqueferat concert de pols
en un final i definitiu scherzo.

A la claror de les espelmes

Edifica la teva obra, edifica-la.
Que sigui sòlida i dura com l'aram!
El mateix aram no dura...
(Gabriel Boissy)

Com retornar dels remots dominis esvaïts,
amb gran sorpresa,
sommàmbul i errant,
a la recerca de qui sap quina mena de somriure enigmàtic
desaparegut davant els murs en el juliol del 36,
escoltava gemecs de soldats en retirada,
trets secs rere les mampares que ens protegien del sol.
De cop i volta, a la claror de les espelmes
rememorava dificultosament tot el que ens havíem imaginat viure.
El bordell del temps anava cobrint les petjades
de valsos molt llunyans, murmuris remorejant
estremides metàfores, falsos paradisos cavalcant
pels nostres aspres dominis sobtadament asserenats.
Fràgils hores d'enganyadores penombres abatudes,
xopes d'humitats salades.

Miquel López Crespí
Poemes de Naufragis lents

Associació Mallorquina de Salut Mental Gira-sol *Col·laborau-hi, feis-vos-ne socis!*

Passeig de Marratxí, 11 - Son Gibert, 07008 Palma - Tel. 971 - 28 51 23

Anunciau-vos a

S'Esclop

Quadern cultural

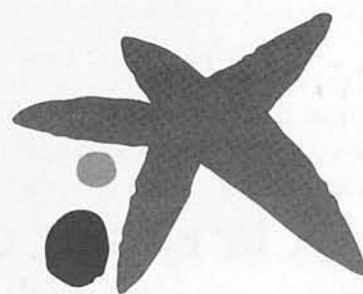
Espais disponibles per a publicitat
Telèfon 639-954223

S'Esclop, Quadern cultural no tornarà cap original que no hagi sol·licitat i es reserva els criteris de selecció i tipogràfics. El escrits lliurats al consell de redacció - que no excediran l'extensió de tres fulls a doble espai - hauran d'anar signats amb el nom i llinatges i acompanyats del D.I., l'adreça completa del remitent i d'un telèfon de contacte. Si l'escrit procedeix d'un col·lectiu, el signarà, com a

mínim, un dels seus components, que se'n responsabilitzarà. Si ens voleu comunicar qualssevol suggeriments, enviau-nos-los a l'apartat **5222 de Palma, districte postal 07011, Mallorca, Balears**

S'Esclop, Quadern cultural surt cada dos mesos i es pot adquirir a quioscos i llibreries per 3,25 euros o també mitjançant subscripció: sis exemplars a l'any per 13,50 euros.

"la Caixa"

235 Oficines
al seu servici

L'oficina de Joan Alcover,
07006 Palma, al seu servici

*A Blanca Llum Vidal,
per un instant de claror cal·ligràfica*

[Enyor a les fosques]

Blanca llum,
vital,
constel·lació estel·lar
esqueixada al sol del vers,
brillant univers vermellenc,
crit de nacre en la foscor de l'abisme,
plaer infinit de claror,
pulcre gest silenciós de balena,
suau i esblanqueïda llàgrima de sardina,
aritja de mots, gramàtica amb aigua salada,
amb set poemada fitores el call xerec d'un full en blanc,
el jonc adust rescablat amb la sal d'un bolígraf,
lluna cal·ligràfica del poema,
solc poemàtic, llavor de lluna
als pletons dels llavis.

Enlluernes el lletrum com un matí alenat de colors cruus,
t'enyores i cavil·les caminets, carreranyes, camades esquerpes
que et menen sempre a un suat racó de foravila
o a la ruada hospitalitat del mar,
com un escarnit diumenge solquejat a tall de pell
fas brostar la melangia als escrits dels horabaixes,
blanca llum,
vital,
jaç d'alens i mirades i claror de gests,
reguerons de tinta famèlica tacant d'enyor les retxes
dels verbs.

Enlluernes els ulls d'un vers cavil·lat amb alba
i regates amb raigs primerencs les ombres dels carrers
amb el teu nom,
fora coverbos estètics, fora paràgrafs feixucs,
blanca llum,
vital,
em fas l'ofici de viure el vici
cec d'estotjar terrossos de vers als papers,
essencial,
blanca llum,
vital,
t'ho dic així, d'afuat i tot al poema, a lletra despitellada,
com qui esterrossa amb el cor anònim els silencis plens de tu,
com qui percaça de claror el buit melangiós d'aquesta pàgina,
com qui escarneix la foscor de les nits, la xereca solitud de les nits
esquinçant de les hores un grapat de la teva mirada,
enyor en espiral,
blanca llum,
vital.

Joan Miquel Chacón i Nicolau

Blanca Llum Vidal a Es Pinzell
(Palma, 2008), fotografia: Joan

(Inèdit)

Simon, Garfunkel i la tardor

Cada any, en apropar-se la tardor, i especialment si comença a ploure, duc a terme una mena de ritual: posar un CD de Simon & Garfunkel ¹, el duo nord-americà dels anys 60, mentre per la finestra contemplant com les fulles dels plàtans van canviant de color, del verd viu estiuenc a un verd clar i daurat primer, i més envant, a un ocre que es va enfosquint a poc a poc.

“El temps va de pressa,
i les fulles verdes tornen d'or,
i es marceixen amb el vent,
s'esmicolen dins les mans...” ²

Paul Simon i Arthur Garfunkel, “predestinats a conèixer-se” des de la infantesa ³, van néixer ambdós el 1941, a Newark i Nova York, respectivament. Es van fer amics a l'escola primària, perquè se sentien un poc a part dels altres companys, segons han manifestat, i perquè els unia una gran afeció per la música. A la primerenca edat de quinze anys van enregistrar la seva primera cançó, *Hey, Schoolgirl!*, que va obtenir un èxit considerable. Era el temps en què s'iniciava la revolució musical que suposà el *rock and roll*, del qual ells agafaren la versió més dolça i lleugera, emparats per una perfecta harmonia de veus i seguint el model dels seus ídols, The Everly Brothers.

Però els temps estaven canviant, com cantava Bob Dylan, i una onada de conscienciació cívica i política, motivada tant per la guerra del Vietnam, com per l'exigència de drets civils de la població afro-americana, es va reflectir en un tipus de cançó de lletra compromesa i música arrelada en el folklore, allò que després s'ha conegut com a cançó-protesta. Paul Simon no en restà al marge, i en les seves primeres gravacions, tant en solitari (*The Paul Simon Song Book*) com amb el seu amic de l'escola (*Wednesday Morning, 3 a.m.*) expressa la seva reacció davant esdeveniments contemporanis que fins i tot el van afectar de prop, com la mort d'un company de vint-i-tres anys en una manifestació (cançó “He was my brother”). Des d'aquesta època, les seves cançons solen tenir un punt de crítica social. De vegades, pren com a punt de partida per a escriure -sempre s'ha remarcat la qualitat poètica de les seves lletres, no debades era professor de literatura-, les notícies del diari, tan sovint tràgiques. Així, al disc que comentam ens colpeixen, de manera diferent, dos suïcidis: un, d'un home ric i destacat socialment (“Richard Cory”), que

Maria Rosa Llabrés Ripoll

semblava tenir-ho tot per ésser feliç. I l'altre, al contrari, d'un home anònim i solitari que no xerrava amb ningú i a qui els veïns miraven amb desconfiança perquè no era com ells (“A most peculiar man”):

“...I tota la gent deia: ‘quina vergonya, que sigui mort!
Però...oi que era un home d'allò més estrany?’”

Altres cançons ens parlen d'un petit lladre de botigues trist per haver de deixar l'al·lota, o de sentir-se menyspreat per part de les institucions religioses... Però, ara que hi pens, hem començat parlant de la tardor i de la pluja.

“Sent la remor del plovisqueig
que cau com un record,
blan i tebi, continuament,
repiquejant sobre parets i teulades.”

En un capvespre fred i nostàlgic, el poeta enyora una noia llunyana (“Kathy's Song”), mentre es troba en un estat de confusió que l'impedeix d'escriure, fins al punt de sentir-se insatisfet amb allò que abans més l'omplia.

"I així, ja ho veus, he arribat a dubtar
de tot allò que abans tenia com a vertader.
Estic sol, sense creences.
L'única veritat que conec ets tu."

Nostàlgia del retorn a casa, on l'amor espera en silenci ("Homeward bound"). Però no podem passar sense esmentar la cançó principal del disc, que és també la que donà a conèixer Simon & Garfunkel mundialment, considerada gairebé una obra mestra, "Sounds of silence". Partint d'una situació onírica, gairebé surrealista, sota una llum nua i implacable, el poeta ens fa conscients de la incomunicació que s'estableix entre la gent de la gran ciutat.

I acabarem com acaba el disc, en l'explosió d'un cant a la solitud: "I am a rock".

"Un dia d'hivern,
d'un desembre profund i fosc,
estic sol,
mirant per la finestra
abaix, als carrers
coberts d'una mortalla silenciosa de neu..."

No em parreu d'amor,
ja he sentit abans aquesta paraula;
és adormida dins el meu record
i no vull destorbar el repòs
de sentiments ja morts.
Si no hagués estimat, mai no hagués cridat:
"Som una roca! Som una illa!"

Simon & Garfunkel van treure altres tres discs - a part del de la banda sonora de *The Graduate*, pel·lícula per a la qual es va escriure la cèlebre "Mrs.

Robinson": *Parsley, Sage, Rosemary and Thyme*, *Bookends* i el darrer original com a duo, *Bridge over Troubled Water*, que assolí un èxit sense precedents. Massa èxit; la fórmula semblava exhaustida i, abans de convertir-se en una "màquina de fer doblers" per a les discogràfiques, volgueren emprendre camins diferents: Art Garfunkel, en el cinema (només durà un temps) i Paul Simon com a compositor, cantant en solitari i fent prova d'una gran creativitat que abasta els més diversos estils, amb influències del *jazz*, el *reggae*, etc. i fins i tot, de la música sud-africana. Encara tant l'un com l'altre, per separat, ens sorprenen amb un nou disc de tant en tant, i molt ocasionalment han ofert algun recital plegats: "The Concert in Central Park" (1981) i, més recentment, la gira "Old Friends" (2003- 2004), que pren el títol de la seva antiga evocació de la vellesa, i és que ja ha passat molt de temps d'ençà que

"A vint-i-un anys vaig fer aquesta cançó.
Ara en tenc vint-i-dos, però no duraran molt.
El temps va de pressa,
i les fulles verdes tornen d'or".

Maria Rosa Llabrés Ripoll

Notes:

1 Concretament, *Sounds of Silence*, LP de l'any 1966 (CBS), amb reedició digital.

2 De "Leaves that are green". Les traduccions de l'original anglès de fragments de cançons d'aquest disc són meves, un poc lliures.

3 Veg. la biografia *Simon & Garfunkel*, d'Agustín Sánchez Vidal (Eds. Júcar, Madrid, 1975), que inclou també la discografia completa i les lletres de les cançons.

Joan (2008)

Guillem Crespí, del fruit a l'instrument

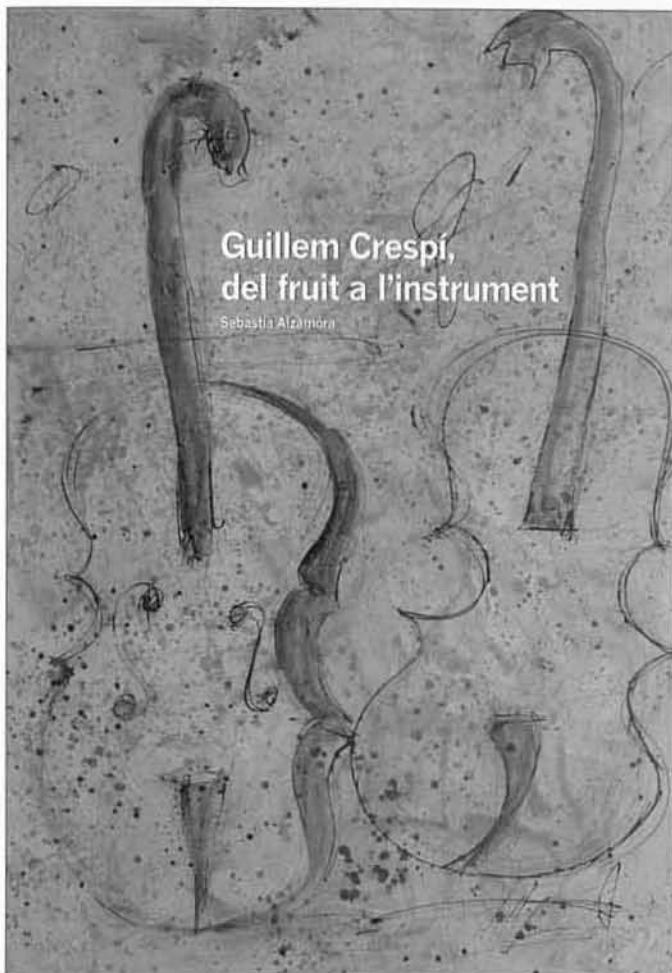
Tal com van les coses al món de l'art, no és tan sols un joc de paraules dir que Guillem Crespí no és un artista pintor, sinó que és artista i, tanmateix, pintor: Guillem Crespí creu en la pintura, hi confia, i veu i entén la realitat, el món, en termes pictòrics, com si cadascuna de les peces que conformen aquest món -inclòs ell mateix- fossin taques i traços d'un gran quadre, pintat qui sap si per Déu mateix.

Hi ha alguna cosa profundament horaciana en Guillem Crespí, que es percep fins i tot en la presència física del pintor. Crespí és alt i fort, té la mà gran i encaixa amb energia la del seu interlocutor, i mentre el mira als ulls, sense vacil·lar però sense el més mínim indicatiu d'intimidació: vull dir que té un posat noble, que sembla apel·lar a una tradició, a una nissaga, a la deixa d'èpoques ja vençudes però de més ufana. Guillem Crespí fa pensar en un home d'altre temps, potser d'un temps molt reculat: qui sap si ens fa pensar en algú com el poeta Horaci. Aquesta sensació s'accentua quan el pintor parla: ho fa amb un accent rude, de pagès de Santa Margalida, però al mateix temps les seves paraules són les d'un home culte, que s'expressa ordenadament, amb claredat i sense rastre de petulància. Sí, probablement Horaci també devia parlar així, o molt per l'estil. I, a més, no podem deixar de tenir en compte que el poeta de Venúsia també estimava la terra i la naturalesa, i en elles hi trobava motius d'inspiració per a la seva poesia.

En un reportatge per a televisió dedicat a Guillem Crespí, i que ell m'ha deixat per ajudar-me a preparar aquestes notes, hi apareix, com és preceptiu en aquesta mena de programes, l'artista en el seu estudi i en el seu entorn immediat de treball, que, en el cas del nostre home, no pot ser altre que la seva vila natal de Santa Margalida. El veiem passejar per foravila, i ell mateix, en *off* o mirant a càmera, explica que, a la natura, cada matí tot desperta, i que cal caminar-hi amb cura per tal de no espatllar-ho. Parla del ball de les tomàtiques, o de com sembla bellugar-se l'hortalissa d'acord amb la posició del sol, i també de com la naturalesa, per si mateixa, es manifesta en formes, volums, traços i maneres que són clarament artístics, pictòrics. El veiem agafar un grapat de terra que cobreix les arrels d'un garrover o d'una alzina, acostar-se'l a la cara i afirmar a continuació que la terra i les arrels mullades per la pluja, toques i olorades, sentides i incorporades, ajuden al procés de creació. Diu que percep aquest rastre matèric, orgànic, en l'obra de pintors que li agraden, com Frederic Amat, Riera Ferrari, Lluís Lleó o Joan Bennassar, tots ells, com ell mateix, artistes i tanmateix pintors, que tenen

fe en la pintura i s'hi donen per obtenir-ne alguna escletxa de veritat, alguna retxa de llum damunt la massa informe i terrosa que és la vida. Envoltat d'ullastres i de parets de marès, ve a dir que l'art no té tant de misteri com s'ha volgut suposar, i declara que un al·lot pot fer-ne: per si algú en dubtava, al cap de poca estona el veiem pintant en companyia del seu fill, que és el mateix Guillem Crespí en menut, i que també dibuixa. En acabar la feina, l'al·lot s'acosta a son pare i li ensenya el resultat: "Jo trob que està molt bé", sentència l'artista, inevitablement orgullós. I, en explicar-li el dibuix que acaba de fer, el nin explicita sense adonar-se'n tota una concepció de l'art que sintetitza la poètica de Guillem Crespí, com si entre pare i fill hi hagués un acord profund i tàcit: "Aquí he dibuixat una cadira, i hi he posat el nom, i també l'he pintada, i ja està". En aquest "i ja està" s'hi troba resumit tot el que pot dir un artista sobre la seva obra un cop l'ha donat per conclosa. Hi haurà qui trobi que tot plegat és *naïf*, però, ben al contrari, el tacte i l'olor de la terra mullada, el ball de les tomàtiques al compàs que marca el sol, l'acte de dibuixar un objecte, pintar-lo, posar-hi el nom i ja està, tot això sumat, traspuja la senzilla complexitat de l'art practicat des de la llibertat, la netedat i l'honestedat. Res gens fàcil.

L'obra de Guillem Crespí inclou un bon gruix d'obres amb motius fruitals: hi ha una predilecció per les carabasses, però també hi podem trobar síndries, llimones, tallades de meló, i altres regals de la terra. Després va pintar balancins, com el que té al seu estudi, i aquestes obres constitueixen autèntics i valuosos estudis sobre la disposició de l'espai i l'harmonia dels cossos dins la llum i l'aire. I darrerament, als seus quadres hi trobem instruments musicals, amb predomini de les cordes (violes, violins, contrabaixos, pianos), però amb cabuda també per als vents: algun oboè o fagot, alguna trompa, qualche tuba, qualche trompeta. Cordes i vents, sempre l'aire present dins els quadres de Guillem Crespí: ara però, com suggereix la presència dels instruments, en disposició de pulsació, de vibració, de vida. No ens n'adonem - Guillem Crespí sí -, però l'aire és sempre un dels grans temes, ni que sigui de forma latent, de qualsevol obra d'art: al cap i a la fi, l'aire és la matèria de què són fets els somnis, i, per tant, la substància de nosaltres mateixos, com va deixar dit Shakespeare per a la instrucció moral de tots els homes. En resum, el recorregut temàtic de l'obra de Guillem Crespí va del fruit fins a l'instrument: o, dit d'una altra manera, de la natura a la cultura, d'allò primari fins a l'artifici, sense que els dos extrems s'exclouin, sinó que, ben al contrari, es complementen i multipliquen entre si el seu sentit.

Guillem Crespi, del fruit a l'instrument, llibre prologat per Sebastià Alzamora, en el que hi ha un recull de textos de Baltasar Porcel, Camilo J. Cela Conde, Maria de la Pau Janer i Xisco Barceló. És un recorregut pels diferents temes que ha tocat l'artista, com arlequins, vidre, fruita i l'eròtic, fins arribar al més recent dels instruments musicals. El llibre ha estat coordinat per l'empresa IN-NAT i patrocinat per diferents institucions públiques i privades (Govern de les Illes Balears, Ministerio de Cultura, Consell Insular de Mallorca, Ajuntament de Santa Margalida, Ajuntament d'Inca i Caixa Rural)

Molts segles abans que Shakespeare no hagués ni nascut, Horaci -que segurament devia assemblar-se a Guillem Crespi- va encunyar una altra sentència cèlebre: *ut pictura poesis*, va escriure el poeta, és a dir: així com la pintura, la poesia. Al seu moment, Horaci es referia a la necessitat, tant en una art com en l'altra, de mantenir l'ordre, les proporcions i les bones mesures, que sempre seran aquelles que més s'assemblin a les de la natura, la qual era contemplada pel poeta sempre dins els paràmetres del *locus amoenus*. Bé: des d'aquest punt de vista, Crespi pot subscriure sense passar gens de pena el *dictum* del clàssic, com podem comprovar quan ens explica el seu procés creatiu: abans que res, damunt la tela encara verge i amb una idea clara dins el seu cap sobre allò que vol pintar, l'artista treballa la composició i l'estructura del quadre (això és, com encabir-hi els objectes); a continuació, ve la definició del color (és a dir, com donar-los vida). El color, el compon a partir d'una mescla de pigment i resina acrílica; després,

perquè el resultat prengui cos, hi pot afegir aigua, blanc d'espanya o pasta de paper; finalment, ho barreja tot amb l'ajuda d'un trepant que duu aplicada una espècie de pala. No hi és de més consignar que, de vegades, Crespi pinta servint-se d'una antiga escala de collir figues a manera de cavallet: sempre, doncs, el contacte amb la terra, amb el component ancestral o tel·lúric. Mirant una altra vegada la càmera de televisió, el pintor explica que els seus quadres es componen sempre de moltes capes de color, aplicades una damunt de les altres, amb paciència i esment, fins a obtenir el resultat desitjat: hi ha, per tant, un objectiu, un lloc al qual es vol arribar amb cadascun dels quadres. També reconeix que, com qualsevol pintor, ell també sent la necessitat d'evolucionar, d'innovar, i que, a tal efecte, se serveix dels reguixos i les transparències. Això no treu, però, que el punt de partida sigui sempre el mateix, i diàfan: "Tot s'ha de construir en concordança", afirma Crespi com qui no diu res, "primer una cosa, després una altra; però no pots deixar cap element de banda, tot ha d'anar alhora". Seny de bística vella, doncs: o, si voleu, sentit comú aplicat sense manies a un àmbit tan relliscós i ple d'incerteses com el de la creació artística. Decididament, no ens costa imaginar que Horaci hauria aprovat amb un somriure d'aquiescència aquesta manera de treballar, aquesta forma de produir pintura o de produir poesia, en definitiva: de produir bellesa.

Amb tot, la sentència horaciana *ut pictura poesis* conté, a dia d'avui, altres lectures possibles, més enllà de les intencions originals del seu autor. Això és així com a mínim des de Baudelaire, qui va incloure, al començament de *Les flors del mal*, un poema titulat "Correspondències", que expressa un dels fonaments del discurs estètic de la modernitat: els possibles trànsits entre diferents llenguatges artístics. Permeteu-me recordar-ne aquí el text, en la traducció de Xavier Benguerel:

*La Natura és un temple on tot de vius pilars
deixen sortir a vegades uns mots que no destries;
l'home hi passa a través d'un bosc d'al·legories
que l'observen amb ulls d'esguards familiars.
Com ecos que es confonen a una llarga distància
dins una tenebrosa i profunda unitat,
tan vasta com la nit i com la claredat,
entre olors, sons, colors, s'estableix consonància.*

*Alguns perfums són tendres com la carn dels infants,
dolços com oboès, verds com prats inefables,
-d'altres, de corromputs, fèrtils i triomfants,
que s'expandeixen com les coses perdurables,
així l'ambre, l'almesc, l'encens i el benjuí,
que dels sentits i l'ànima canten el frenesi.*

El poema, òbviament, enfonsa les seves arrels conceptuais en el platonisme, de manera que no resulta difícil pensar en les correspondències o vasos comunicants que s'estableixen entre el Món de les Idees i el Món de les Ombres, d'acord amb el mite de la caverna, o bé, en terminologia cristiana, entre el Cel i la Terra. També, a una escala més estrictament terrenal, pot fer referència a les concordances o afinitats que es produeixen entre els cinc sentits amb els quals percebem el món i que, per tant, ens permeten obtenir el coneixement: les referències, explícites o velades, a la vista, el gust, el tacte, l'oïda i l'olfacte són constants i, d'alguna manera, configuren un fil argumental que contribueix al sosteniment del poema.

Però, per descomptat, el poema és clarament llegible des de l'òptica de l'art i l'estètica: si existeixen correspondències que es manifesten a través del "vius pilars de la natura" (adonem-nos-en que la natura, com per a Horaci i com per a Guillem Crespí, és també per a Baudelaire la gran qüestió a la qual l'art i la poesia han de donar resposta, a partir de la seva capacitat de crear i de recrear: el fet que ens trobem davant d'un poema que inaugura la modernitat no comporta ni de lluny la cancel·lació dels grans temes que concerneixen la condició humana, sinó l'obertura d'una nova perspectiva per abordar-los), i que afecten la relació entre els diferents ordres de l'existència i entre els diversos modes de què disposem els humans de percebre la realitat, és fàcil entendre que també se n'han de produir entre les muses, és a dir, entre els diferents llenguatges artístics, que al cap i a la fi no són altra cosa que instruments per presentar, representar, modelar, o impugnar la natura. *Ut pictura, poesis*, deia Horaci; Charles Baudelaire, una vintena de segles més tard, insisteix en la mateixa idea, ampliant-la al conjunt de les arts i al Cosmos sencer.

De fet, si el poeta llatí establia connexions entre pintura i poesia, el simbolisme -modulació tardana del romanticisme i de la qual Baudelaire n'és un dels puntals, per bé que paradoxalment no se'n declarés mai, de simbolista- desplaça una mica l'eix del paral·lelisme i s'obsedeix a buscar el punt de trobada entre poesia i música. Així, un il·lustre contemporani de Baudelaire, Paul Verlaine, obrirà el seu poema *Art poétique* (títol plenament horacià, per cert) amb tota una declaració de principis: *De la musique avant toute chose*, és a dir, la música per davant de tot.

Efectivament, els simbolistes veien en la música la més elevada de les disciplines artístiques, en tant que disposa d'un llenguatge completament pur, això és, no connotat ni contaminat per cap altra instància que no sigui l'expressió de la mateixa música. El llenguatge verbal, en canvi, que és el que correspon a la poesia, representa per a ells exactament el contrari: el poeta es veia forçat a expressar l'abs-

tracte i l'inefable -que, com a bons romàntics tardans, era el que perseguïen els simbolistes- usant un codi necessàriament adaptat a la convenció i a la concreció -tan vulgars, en la seva opinió- del dia a dia, com és ara el de les paraules de la tribu. Les mateixes paraules que servien per comunicar un encàrrec al fuster havien de servir també per *ex-pressar* (etimològicament, treure a fora) l'anomenat món interior del poeta. Davant d'aquesta contradicció, als simbolistes no se'ls va acudir altra cosa que donar un tractament *musical* al llenguatge verbal, prescindint del valor convencional de les paraules i atenent molt en primer lloc a la seva ressonància: naturalment no se'n van sortir, però de la comesa en van quedar poemes d'una indubtable eufonia, com els del mateix Verlaine. La paròdia d'aquest plantejament va arribar poques dècades després amb els dadaïstes i la seva insigne gamberrada dels poemes fonètics, que encara avui alguns cultiven com el *rien-va-plus* de la transgressió, sense voler (o poder) adonar-se que es tracta d'una broma amb un valor històric ja més que centenari. Però deixem estar això, que seria matèria d'un altre text.

En qualsevol cas, no convé fer gaire broma dels amics simbolistes, perquè en el fons, amb la seva curolla per la musicalitat del llenguatge, no feien res més que apuntar a una qüestió essencial en la construcció de qualsevol obra d'art, vingui de la disciplina que vingui, com és la del ritme: perquè el ritme, com va descobrir Plató -una altra vegada ell- sense que a data d'avui ningú hagi trobat arguments per contradir-lo, no és cap altra cosa més que ordre en el temps. No serem tampoc nosaltres qui li posem objeccions a Plató, de manera que, fent-li cas, arribem sense esforç a la premissa que la creació artística ha de tenir a veure, necessàriament, amb aquesta tasca de posar ordre en el temps: és a dir, amb la comesa d'educar allò que és abstracte, de sotmetre-ho a alguna mena de concreció; en resum, amb l'establiment d'alguna mena de convenció. L'art -que tant ens hem acostumat a contemplar en termes de transgressió i ruptura- és en el fons, i abans que cap altra cosa, una convenció que desafía el desordre de la realitat, i mira de fer-ne alguna cosa útil, en el sentit que sigui aprofitable per a nosaltres, els humans, durant el temps que ens trobem -per dir-ho amb el mestre Ausiàs March- en aquest lloc estrany que és el món concret i visible.

Mentre escric aquestes paraules, tinc al meu davant un quadre de Guillem Crespí que em va concedir la seva generositat molt abans de saber què escriuria jo a propòsit de la seva pintura: que existeixi encara aquesta mena d'obsequència, aquesta capacitat de despreniment, aquesta absència de sospita per part d'algú que aboca els esforços d'una vida a les moltes ingratituds de l'art, és cosa que, per infreqüent i mereixedora de gratitud, també em complau de dei-

xar consignada aquí. El quadre representa dos violins, ajaguts panxa enlaire l'un al costat de l'altre: els màstils i els costats són d'un color de terra vivaç i acre; i la superfície de la caixa, d'un blau matisat, tacat, que evoca els clarobscurs estàtics que ofereix el mar en un dia que desperta amb un cel clar i assolellat després d'una nit de vent i pluja. Els contorns dels dos violins semblen flotar i gairebé dissoldre's damunt d'un fons inconcret, exempt de referents determinats, compost per taques que combinen el mateix blau dels instruments amb altres taques i regruixos de tonalitats ocre, grogues, grises, celestes, liloses: un espai que podria assemblar-se al dels nostres somnis, si tinguéssim el poder de governar els nostres somnis per fer-los condrets. Al caire inferior dret, destaca una espècie de bony o protuberància que podria suggerir la silueta d'un altre instrument musical, qui sap si de percussió, o més aviat un bulb que ens podria remetre a una carabassa, o a un moniato: al cap i a la fi, la presència dels fruits i de les hortalisses, com ja venim dient, no es pot desdenyar mai en els quadres de Guillem Crespí. I encara, a l'angle superior esquerre, topen els ulls

bada d'estiu. Ara ressonen els trons distants que anuncien l'arribada prompta de la tempesta, els moixos corren per amagar-se dins la païssa i el ca gemega i remuga inquiet al voltant de la caseta; mira una vegada i un altre dins el poal del menjar sense gosar ficar-hi el morro: i és que a dins de la menjarada hi ha anat a caure un dragó que s'hi belluga, i això al ca li produeix fàstics. La tempesta és cada vegada més a prop, ho confirma la ventada que s'aixeca de sobte i que despentina els cabells de mumare, que s'ha acostat a la cisterna del corralet: en vol treure aigua per començar a cuinar l'arròs brut, avui som dotze a dinar i, si no mos deixondim, seurem a taula a la mala hora. Dins el brou que conté la greixonera hi suren les espècies, l'arròs, les mongetes i els cors de carxofa, talls menuts de xulla, una colla de tords -els ocellons els havia agafat el padrí el dia anterior, o cinquanta anys enrere, amb els filats o parant lloses-, una munió de pèsols, la presència gairebé imperceptible de la ceba a punt de fondre's, ben igual que la tomàtiga. I aquestes tomàtiques que ara es couen eren les que ballaven a l'hortet al so que els tocava el sol de matí, el sol del migdia,

“Guillem Crespí creu en la pintura, hi confia, i veu i entén la realitat, el món, en termes pictòrics”

amb una silueta a penes esbossada però que s'afua per amunt, com si anés a la recerca d'una glopada d'aire: el cap d'un peix, d'una au, o d'un rèptil? No tenim, en realitat, cap necessitat de saber-ho amb exactitud: n'hi ha prou, n'hi hauria d'haver prou, amb la percepció de l'ordre que el quadre imposa en el temps que dediquem a la seva contemplació.

Com en aquella pel·lícula de Hitchcock, miro el quadre i comencen a arribar-me les evocacions: les línies paral·leles que es dibuixen a banda i banda dels dos violins juxtaposats en fan pensar en alguna altra cosa, qui sap si en unes tomàtigueres arrencades pel canyís que les sosté, i tot d'una, al costat de les tomàtigueres, una figura humana, la silueta a contrallum d'un home que les ensulfata i que molt bé podria ser mon pare: darrere seu, agotzonat, es troba el ca, al qual se li ha prohibit d'entrar a l'hort escàs per por que no el faci malbé amb quatre grapades; però l'animal, fidel, es manté dues passes per darrere del seu amo, esperant tal vegada que se li transmeti alguna indicació. El sol escampa una llum horabaixenca de juny damunt les pedres que conformen la paret seca que tanca l'hort, i aquesta paret fou aixecada per les mans del pare de mon pare, i jo mateix, en una ocasió de la meva orada i -ai las- ja llunyana minyonia, havia ajudat el meu padrí en la reparació d'un tros d'aquesta paret que s'havia esllavissat a causa d'una barrum-

el sol d'horabaixa, el sol que va daurar la meva infantesa i que m'escalfa en l'edat adulta, el sol que tornarà a sortir amb més nitidesa després de la tempesta que s'acosta ara mateix -o era fa molts d'anys?-, el sol idèntic però mai repetit que reuneix i concita el destí dels vius i dels morts, com en una dansa ben compasada, una dansa que requereix instruments ben afinats -de corda, preferentment- i unes mans que els sonin amb cura i amb energia, amb decisió. (Ara que hi penso, parlava d'un quadre on s'hi veuen dos violins, i ara ja estic en un esbós encara desordenat d'estampa horaciana).

Tal és el poder, la capacitat evocativa de la pintura de Guillem Crespí. Davant dels seus quadres el més senzill, i per tant el més convenient, és deixar-se endur, permetre que se us emportin el ritme, la cadència que duen inequívocament impresa: o us pensàveu que l'estricta manera de pintar de Guillem Crespí (primer la composició, l'estructura; a continuació, el color; després, les figures; i ja està) obeïen al caprici o a la rutina?. Això és ritme, això és ordre en el temps, això són passadissos oberts a les concordances que pugui il·luminar la nostra intel·ligència, les giragonses i els caps de cantons de la nostra cervellera. Deixeu doncs que el ritme us prengui, que us gronxi, que us faci girar la passa i se us emporti endins, enllà, en direcció a tot el que teniu sepultat

dins el cap o dins el cor o dins de qualsevol altra víscera, que es connectin els records entre ells, que estableixin relacions insospitades entre ells, multiplicant el coneixement que no sabíeu que posseíeu, aconduint-vos tal vegada des del negre atapeïment de les Ombres a algun besllum, alguna lluminosa intuïció de les Idees. Això és la Natura, aquesta és la manera que tenim els humans d'acomplir la nostra naturalesa: penso, i, per tant, sóc.

Després ve la cultura, és clar: aquesta, la que va de la Natura a la cultura, és una de les concordances fonamentals, la que ens permet transcendir de les coses particulars i concretes als aspectes generals. Afirmava Joan Fuster, el de Sueca, que la cultura era sempre un assumpte de corregir i augmentar, i diríem que tampoc no anava mancat de raó. Corregir i augmentar: això és la cultura. Amb l'abandonament al ritme no n'hi ha a bastament, per descomptat: cal la cadència, la pauta, i, sobretot, la correcció. Guillem Crespí deu ser un home constant, tenaç, pacient, perquè és obvi que ha après la lliçó més dura de l'art, la més mala d'emprendre, que és la lliçó de l'error. La pintura de Guillem Crespí transmet la confortable sensació de no equivocar-se, justament perquè el pintor es deu haver equivocat moltes vegades: només s'apren a eludir l'error a força d'incórrer-hi tantes vega-

memòria, que és el bessó de la nostra condició, de la nostra naturalesa i estatura d'humans. Aquest és el fruit de la correcció, de l'exercici infatigable, imprescindible, de la correcció.

Això, d'una banda. De l'altra hi ha l'augment, l'escreix que ha d'oferir l'artista, en virtut de la seva feina, respecte del món en què la du a terme. És a dir (i contra el prejudici decadentista que defensa la perfecta inutilitat de l'art) després que l'artista hagi realitzat la seva obra, el món ha de trobar-se més complet que no es trobava abans que fos feta: ha d'haver augmentat, per tant; hem de tenir la certesa que, si de sobte l'obra ja feta desaparegués, la trobaríem a faltar, que el món seria menys del que és si compta amb la presència de l'obra. Alguns, d'això en diuen millorar el món, però jo no estic gaire segur que el món, com a tal, sigui perfectible o millorable; tampoc no posaria la mà al foc que pugui empitjorar: aquestes gradacions lineals -com la idea de progrés, per exemple- em resulten sempre escassament fiables. Del que no tinc cap dubte, en canvi, és del fet constatable que els homes podem augmentar el món, fer-lo més gran, i que això ho podem fer per mor de la nostra condició de criatures de cultura, capaces de la correcció i de l'augment.

Al seu *Cant espiritual*, el poeta Joan Maragall

“... l'obra de Guillem Crespí va del fruit fins a l'instrument: o, dit d'una altra manera, de la natura a la cultura”

des com calgui, sense defallir tot i sabent que l'error sempre és allí, esperant-nos a qualsevol revolt del procés creatiu. Una altra concordança: en relació a l'error, el quadre és com el poema, o com la partitura: qualsevol element que sobri o que falti pot arruïnar hores, dies, setmanes de feina. Quan això succeeix, el mal artista, o el fals artista, l'impostor, en definitiva, es desespera i cau pres de la desolació; l'artista mereixedor d'aquest nom, en canvi, corregeix. Correges i aprens. Correges i esperes. Correges i millores: tal com l'atleta aprens a amidar les seves forces, a millorar l'equilibri, a tensar la musculatura i extreure'n el millor rendiment, a dosificar la velocitat i l'impetu, fins que arriba el moment que, a ulls de qui el mira, sembla natural allò que és producte de l'esforç, així també l'artista, a còpia d'equivocar-se i de tornar-hi després, aconsegueix que aparegui com un fet natural allò que és artífici llargament elaborat. La correcció és la mare de totes les aventures artístiques, el requisit indispensable, el preu que es paga per endavant. Guillem Crespí el deu haver pagat amb escreix i amb aquesta generositat que li és característica: i per això els seus quadres són tan bons, per això ens agrada mirar-los, per això són vàlids i bells i interpel·len la nostra

s'adreça a Déu -a l'ordre de les Idees, per tant- i l'imprecava amb aquells versos famosos: “Home só i és humana ma mesura / per tot quant puga creure i esperar: / si ma fe i ma esperança aquí s'atura, / me'n fareu una culpa més enllà?”. I, per acabar, aquell clam d'amor a la vida, d'estimació per aquest món: “Sia'm la mort una major naixença!” Aquesta és una forma esplèndida d'expressar la idea de l'augment, de la possibilitat que el nostre àmbit, el de les Ombres, sigui no tan sols capaç de comunicar-se -a través d'al·legories, com ho descrivia Baudelaire- amb el de les Idees, sinó també que pugui arribar a contenir-lo: a això ha d'aspirar l'obra d'art, a vestir amb la segona pell de la idea la realitat de la qual parteix l'obra d'art. D'això els transcendentalistes en diuen elevació, nosaltres preferirem dir-ne augment, però al final es tracta del mateix: a força de pintar balancins, acabarem veient el balanci, a còpia de dibuixar carabasses arribarem a percebre la carabassa; si no ens cansem de pintar instruments, haurà de ser possible que aconseguim escoltar-ne la música. Cada quadre de Guillem Crespí és una passa ben donada en direcció a la Idea; com més humil i casual sigui l'objecte que els inspira, més alta acaba essent la reverberació que despre-

Crespi i Alemany, ST (tècnica mixta sobre llenç)

nen. Cada quadre de Guillem Crespi, per tant, és una aportació, un augment, i, quan el contemplem, ens sobrevé la seguretat que, sense aquell quadre, una vegada pintat, el món restaria més incomplet.

Així s'ha fet possible l'itinerari al qual ens hem referit al començament: del fruit a l'instrument, de la natura a la cultura. I a l'inrevés, perquè la trajectòria, perquè sigui concordant i per tant bona, ha de ser reversible: el coneixement, l'engruna de veritat que persegueix l'obra de Guillem Crespi, s'obté anant de baix a dalt i de dalt a baix; com diem a Mallorca, tant hi ha d'allà a aquí com d'aquí a allà. Si els simbolistes buscaven escriure els seus poemes com si es tractés de peces musicals, per tal de construir un llenguatge propi i no contaminat per a la poesia, el nostre pintor ha optat per incorporar la música a les seves

composicions: el ball de les tomàtiques, els dos violins surant sobre un magma indistint. Són els quadres de Guillem Crespi realitats autònomes, perfetes, per bé que nascudes de l'observació de la realitat natural i immanent. Però contenen una lògica, organitzen un món, imposen ordre en el temps. Fe en la pintura, fe en l'esforç, fe en la naturalesa, correcció sense treva: artista, i, tanmateix, pintor. I repetir la comesa una vegada i una altra, fins acostar-se a algun pressentiment de llum, a alguna mostra de veritat. Correcció i augment, concreció i evocació. *Dulce et utile*, tal com volia Horaci, que també estimava la poesia i les carabasses.

Sebastià Alzamora

Toni Barceló
Passejada pels aiguamolls (1989)

S'Esclop
Quadern cultural 41

